

CAROLI BOVILLI SAMAROBRINI LIBER DE INTELLECTU AD REVERENDUM IN CRISTO PATREM FRANCISCUM DE HALLEVVIN PONTIFICEM AMBRIANORVM

¶ Quid tantum gemini creati intellectus.

CAP. I.

Duos ut a deo creati intellectus angelicus et humanus: ille purus / separatus / et simplex: hic vero corpori / sensui & materie coniunctus.

Deus summa unitas est: omnium fons / initium et origo. Ab ea autem unitate et supersubstantiali omni fonte tres manarunt creature: prima simpliciter intelligibilis / secunda sensibilis / tertia harum media intelligibilis et sensibilis. Simpliciter intelligibilis est angelus / angelicusve intellectus: natura insensibilis / separatus ab omni corpore et materia. Est enim spiritus seipsum fulcens / in se subsistens / per se operans / sequiturque movens. Sensibilis creatura: est quaecumque materialis / corporeae mole distincta. Intelligibilis vero et sensibilis est homo qui solus utriusque nature et intelligibiliu / et sensibiliu medium reperit. Humanus enim intellectus coniunctus sensui: in materia et corpore fertur / stabilitur / movetur. Primum igitur creavit deus extrema intellectum et corpus: ab invicem separata. Intellectum per se sine corpore: et corpus per se ex materia sine intellectu. Deinde velut coniunctis extremis / produxit ex eis medium: intellectum in corpore et corpus intellectu preeditum. Intellectum autem illum primum per se sine corpore subsistentem: angelicum vocamus. Hunc vero secundum / corpori coniunctum: humanum. Et amborum intellectuum: idem est officium / finis unus. ut in divinam illam summamque monadem iugi intentione recurrant / illi cohereant atque inserantur.

1 Angelicus intellectus: a principio in omnium sensibiliu actu factus: omnia novit. Humanus vero ab initio ut omnium potens / et in omnium potentia factus: actu tandem omnium et scientia perficitur.

2 Duo sunt simplicissima et prima rerum omnium extrema: esse et posse / actus et potentia Angelicus intellectus / est esse et actus omnium. Humanus vero: omnium posse et potentia. Si igitur angelicus intellectus / ab sue creationis initio est esse et actus: idem intellectus ab initio indivisibiliter et sine tempore perfectus est et ex natura et momento sue creationis evasit in universa. Humanus vero intellectus ab instanti sue creationis est potentia omnium: secundum tempus angelico intellectui equanda. Unde fit ut angelicus sit ut punctus: quod est lineae initium. Humanus vero ut linea: que est explicatio et motus puncti. Angelicus enim intellectus: perfectus est simul totus simul / in unitate / in puncto / in indivisibili. Humanus vero sensim perficitur: in numero / in tempore / et in linea. Fit iterum ut angelicus intellectus sit ut curva linea: humanus vero ut recta. Est enim curva linea natura prior et uniformior: recta vero natura posterior / sensibilior et explicatio curvae. Curva inter lineam identitatis linea est: et unitatis extremorum. Recta vero alteritatis est et diversitatis.

3 Distant igitur angelicus et humanus intellectus: sicut et quatuor duo opposita. ut actus et potentia / lux et tenebra / scientia et ignorantia / principium et finis / immobile et mobile / immediatum et mediatum / natura et ars.

4 Opposita dicimus non contraria / aut ad invicem pugnantia: sed que cum se ex adverso respiciant / ad invicem convertantur / et alterum alterius est perfectio. ut actus / perfectio est potentie: lux / tenebrarum: scientia / ignorantie: et natura / artis. Intellectus quoque angelicus: perfectio quedam est humani intellectus. Nam haud aliter humanus intellectus quam per sublimiorem angelicum: ad deum prouehitur / fitque diuini luminis capax. Et ab eo intellectus ad invicem aliquo pacto conuertuntur: angelicus ad humanum prouehendique illius in deum causa. Humanus vero ad angelicum: ut cuius medio et arcana insinuatione / diuina illa inuisibilis lux ad se usque pertingit.

5 Angelicus intellectus est ut actus / lux / scientia / principium / immobile / immediatum et natura. Humanus vero ut potentia / tenebra / ignorantia / finis / mobile / mediatum et ars.

¶ Angelicus intellectus est actus: quia esse / lux est / ut qui primo apparuit: et ante omnem creaturam

turam/ ex diuina vnitate processit. semperq; deo astans: imensum diuini et imixti luminis pelagus/ supra humanum modum haurit. **Scientia** est: quia verissima oim et abstractissima conceptio. **Principiu** rursus: quia prior humano intellectu/ et initium et punctu primu omnis creature: a quo cepta e explicari et produci vniuersoru linea. **Immobile**: nam sine motu simplici et indiuisibili omniu esse perficitur. **Immediatum**: vt qui attiguus est et proximus deo/ et sine medio ortus a deo. **Natura**: vt qui natura perfectus est: nullo motu/ nulla arte egens: cui nichil addi/ a quo demum nichil possit. **Humanus** autem intellectus/ **potentia** est: vt qui ab initio nichil e/ fieri tamen oia potest. **Tenebre**: vt qui haudquaquam simplici et primo sed permixto/ adumbrato/ secundoue lumine (per angelici intellectus medium) a deo illustratur. **Finis**: nam angelico posterior/ & qui tantu in fine perficitur. **Mobile**: vt qui per angelicum intellectum in deum fertur/ temporeq; consumatur. **Mediatum**: nam ab ipso deo/ angelici intellectus capedine/ atq; interuallo disclusus. **Ars**: vt qui inchoat a natura/ arte perfici eget. & qui productus a natura in esse simplici: demum composito/ secundo/ studiosoue essendi modo sumptius operatione/ duplicatur.

¶ Quecunq; tamen angelice illi menti ab initio insunt: eadem et humane in fine. Et vt principium et natura angelicum: ita et finis et ars humanum perficiunt intellectum.

¶ Nichil moueat quempiam: nos angelicum intellectum principiu dixisse: humanu vero finem. cu principium omne videatur sine esse ignobilius: et finis sit quedam principii perfectio. Angelicus autem intellectus: natura perfectior sit humano/ atq; eminentior. Nam dumtaxat in subiecto et ente eodem (quod principium & sine variatur) verum est ignobilius esse principiu: finem vero prestantior e, vt homo perfectior est in fine: quam in principio. In diuersis autem subiectis/ vt angelo et homine/ aut in eo quod semper idem et immutabile est/ vt in angelo: aut principiu et finis/ eodem se habent modo/ aut principiu sine illustrius et prestantius euadit. Angelus enim principiu est creature dei et nobilissima creatura/ a qua explicari cepta est creaturarum linea. Homo vero finis est creature dei: et creaturarum omnium periodus/ angelo paulo inferior. Sicut igitur angelica mens a principio est in esse et in actu omnium: ita et humana in fine. Et sicut natura perfectus est angelus: ita et homo arte consumatur. Et angelicus intellectus vt indiuiduus et simplex: differentiis caret perfecti et imperfecti/ actus et potentie. Est enim tam in principio quam in fine perfectus et in actu omnium: potentiam nullam habens/ actu ipso anteriorem. Humanus autem differentiam recipit vt tranq; antea imperfectus/ inanis et in potentia vniuersum. tandem vero perfectus/ ac plenus: posteaquam seipsum mundana nativitate/ oim rationali actu et intellectuali specie referciuit.

¶ Hinc inter angelicum et humanum intellectum est summa ab initio inequalitas. In fine autem ambo intellectus equantur: tantumque est ab arte humanis/ quam a natura angelicus.

¶ Quanta est distantia inter omne et nichil: tanta est ab initio inequalitas/ inter angelicum atq; humanum intellectum. hic enim vt diximus/ ab initio nichil est: ille vero ab initio est oia. Arte autem & tempore perficitur humanus intellectus. fitq; continue aliquid: quoad omnia factus sit/ & angelico intellectui euaserit equalis. Vnde fit vt intellectus angelicus sit intellectus immobilis/ qui in vno/ simplici et indiuiduo ante omnia et supra omnia: sine omnium speciebus/ in proprio suo esse omnia est. Humanus vero intellectus/ est intellectus mobilis. per omnia discurrens: et qui per ipsorum omnium species omnia fit.

¶ Angelicus enim intellectus simul atq; factus est: omnia immobiliter didicit. Humano autem intellectui/ innata est rerum oim ignorantia: quem necesse est actione/ propria circulatione et arte: in rerum omnium peruenire noticiam.

¶ Angelicus intellectus est purus actus: cui nichil inest potentie. is igitur ab initio/ est quies quid esse potest: et nichil aliud fieri: natus est. Nam si natus esset aliquid fieri/ quod non esset ab initio: inesset illi eius entis potentia. & minime esset actus purus et separatus: sed altius potentie permixtus. Angelicus itaq; intellectus/ non modo omnia immobiliter didicit: sed & omnia sine motu. Oritur enim omnis motus ex priuatione/ potentia & defectu. Nulla autem est in angelo priuatio: nulla in eo potentia/ aut defectus. Rursum intellige sicut angelicus intel-

*nativitate v negotiatori
nativitate negotiatori est.*

lectus/est purus ab initio actus/qui nichil nō est:ita et humanum intellectum esse ab initio simplicem puramq; potētiā/que actu quidem nichil est/seu omnia non est/ fieri tamen oīa sit nata.Hanc rerum omniū priuationem:vocamus ignoratiā/intellectui humano innatam Perficitur autem is intellectus:arte/motu & actionib⁹ plurimis:quibus omniū rerum capessit/recipitq; speciem fitq; actu omnia.Non enī intellectus humanus est nichil simpliciter/nam ex simpliciter non ente nichil fit/sed est ab initio/solo actu nichil:potentia vero omnia est.Est enim ab initio null⁹ actus:est tamen omnium capax facultas et speculatrix potentia.Vnde fit vt hec duo/actu omnia & potentia omnia:sint tanq̄ angelicus/atq; humanus intellectus.Nam hic vniuersalis potentia est: ille vniuersalis actus.

¶ Et vt angelicus intellectus/ab initio omnia est & nichil fieri potest: ita & humanus omnia ab initio fieri potest/nichil est.

¶ Simplex/purus et separatus actus omne esse claudit:omne vero posse/omnēue potētiā excludit.simplex quoq; potentia omnē excludit actū:vt que potest omnia/nichil est.vniuersalis autem & purus actus:est(vt diximus)angelicus intellectus.vniuersalis vero potētia/intellectus humanus.Creatur igitur de⁹ omnia anteq̄ fierent in āgelico intellectu:quib⁹ est actu omnia/et ante omnia creat⁹ est cūctis sublimior.Statuit quoq; duo tota vniuersalia/tāq̄ rerū omniū extrema et maxima.vniuersale affirmatiuū et vniuersale negatiuum/omne scilicet & nichil:illud ante omnia/hoc post oīa.Angelicus enī intellectus:est prima et antiquissima dei creatura/ actu omnia.humanus vero ceaturarum vltima:actu nichil.Vnde fit vt omnē suam creaturā concluderet deus inter duos intellect⁹/angelicum et humanū/velut inter ingentia mundi luminaria/solē & lunam:vt hoc pacto ab vtraq; parte vniuersum eius op⁹ intellectuali lumine illustretur.

¶ Vt rursus angelicus intellectus/est omniū essentia:ita & humanus/omnium potentia et nulla essentia.In fine tamen est et omnium essentia.

¶ Angelicus intellectus est omniū esse:humanus vero omniū posse.formentur igitur hec duo:ab esse/essentia/et ab eo quod est posse/potētia:erit intellectus angelicus omnis essentia/siue omniū essentia.Humanus vero omnis potentia/siue potētia omniū:et null⁹ essentia/id est null⁹ actus:siue nichil in actu,qui tamē in fine perfectus:euadit omnis essentia siue omnia in actu.Perficitur enim tempore/intellectus humanus:fitq; continue aliud et aliud/quoad omnia factus sit.Vnde fit vt per pulchre trifariam deus oīa creauerit:scilicet in esse simplici/in fieri posse/& i cōtinū fieri.In esse simplici/per angelicum intellectum.In posse fieri/per humanum intellectum:qui est posse fieri omniū.In continue fieri/per esse et posse:quando hūanus intellectus continue perficitur/fitq; actu id quod fieri natus est.Creatur item deus omnia ante omnia/omnia in omnibus:et omnia post omnia.Omnia ante omnia:per angelicum intellectum.omnia in omnibus/per ipsa omnia:quando in seipsis a deo sunt (post angelum)creata.omnia vero post omnia/per humanum intellectum:qui quodam modo omnia est/et post omnia creat⁹ est.Fit iterum vt omnia sint tantum tria: duo scilicet extremi intellectus/quorum vterq; est omnia:et reliqua omnia queq; in vtriusq; intellectus medio clauduntur.Et eorum quodlibet est quodlibet:et omnia/omnia.Nam tantum de tribus dicimus omne:et eorum quodlibet est omne.Manifestū est itē vniuersū dei opus esse trinum:absolutum/cōtētumq; duobus extremis intellectib⁹/et amborum medio.Angelic⁹ enim et humanus intellectus:sunt diuini operis extrema.Mediū autem:est omnis sensibilis creatura siue materia:post angelū āte hominem creata.Omne igitur quod fecit deus:vel est actus simplex/vel potentia simplex/vel actus et potētia,& horum trium:vniūquodq; est vnum/totū et omne.Act⁹ enim simplex est totus actus:potētia simplex/tota & vniuersalis potētia Actus ēt potentia simul:sunt ex actu et potētia.Iterū omne quod creatum est:vel est omne/aut nichil/aut aliquid et aliquid nō.Nulla enī creatura media/per se est omnia ipsa tamen aliquid est.igiō omnis media creatura:aliquid est et aliquid nō est/omnes tamē medie simul sumpte/sunt omnia.Creatur igitur deus vniuersalia extrema/affirmatiuū et negatiuū:et particularia media/affirmatiuum pariter et negatiuū.Et hec rursū vera sunt:ante omnia creatum ē omne:id est angelic⁹ intellectus.In omnibus/creata sunt omnia:propter ipsa omnia.Post omnia creatū est nichil:id est humanus intellectus:qui ab sue creationis initio/actu nichil est/est tamen omnium potens.Hec quoq; verissima sunt,omnia sunt vnū:vt in angelo Omnia sunt plurima:scilicet in seipsis

Omnia sunt nichil: vt in homine/ qui ab initio/ (vt pote nulla affect⁹ specie/ omnifue ratio-
nalis forme exors) nichil esse eorum que sunt: verissime pronuntiatur.

¶ Vtriusq; intellect⁹ coniunctio et equalitas: haudquaquam ex angelici/ sed hūa-
ni intellectus natura procedit. 10

¶ Angelicus intellect⁹ ab initio/ atq; ex sua natura est omnia. Human⁹ vero ab initio/ fie-
ri omnia potest. in fine autem cum omnia eualit: angelico intellectui factus est equalis: eiq;
coniungitur. Hec igitur equalitas/ atq; coniunctio: haudquaquam ex angelici intellectus natura
pendet vt qui semper idē est & immutabilis. nullasq; principij et finis differētiās recepat:
sed ex humani natura et demutatione accidit. Perficit etenim humanus intellectus/ in an-
gelicum: atq; ad angelici perfectionē vmitatē et equalitatem cōscendit. Sicut in humanis
maxime abinuicem in initio distant qui docet et qui discit. ille quidē actu omnia: hic vero
nichil adhuc nouit. Ambo tamē in fine: & similes doctrina fiūt et equales. Hec autē equa-
litas: ex mūtatione eius pendet/ qui discit. Qui enī docet: immutabilis est et seper idem. qui
autem discit: assidue in altum nititur/ quoad norit oīa/ sitq; similis ei qui se docuit.

¶ De simplicitate angelici intellectus: & permixtione humani. Cap. II.

¶ Angelicus intellectus est vt omnium presentia/ instantia et
actus. Humanus vt omnium distantia/ potētia/ & futurum.

¶ Presens est instās mediū: et act⁹ oīm simplex. Distātia autē: absentia rei
est et potētia. Est igitur angelic⁹ intellect⁹ similis p̄senti: hūan⁹ autē futuro.
Sūt em oīam angelico intellectu p̄sētia: i hūano futura. Et sicut solū p̄sēns/
si in esse: futurū autē actu/ i posse et potētia/ in esse: ita et āgelic⁹ intellectus
actu est in oīm esse. Hūanus vero actu/ in posse oīm: & potētia/ in esse oīm.

Et sicut esse cōstitit i diuisibili et p̄cto/ posse vero i quodā sectili et i linea: ita et āgelic⁹
intellect⁹ secūdū diuisibile & p̄ctū est omnia. Hūanus vero secūdū lineā oīa fieri nat⁹ est.
vnicō enim termino/ vt simplici natura: angelicus intellect⁹/ oīa rep̄te fact⁹ est. Duorū autē
terminorū fluxione/ natura sciūct et arte: hūanus intellect⁹ sensim/ ac diuisibiliter oīa fit.

¶ Angelic⁹ intellectus/ sicut a materia abiunctus ē: ita & sine specie itelligit. 2

¶ Angelicus intellectus vtrobique modo est simplex: essentia scilicet et intellectione. vnius
enim simplicitas est et alterius. Nam si angelicus intellectus/ suo ipso esse perfect⁹ est: vnde
illi aduentabit species/ ad eius perfectionē necessaria. Ab eo siquidē (que astruis esse purū
actum) omnē potētiam excludis. Si igitur eum indigere specie et intelligere per specie po-
fueris: erit ad huiusmodi specie in potentia. et innata eidem erit aliqua priuatio: aduentitia
et peregrina huiusmodi specie perficienda. Est enī intellectualis species: ad id in quo recipi
nata est vt actus. Id vero quod eam capiat et recipit: vt potētia et subiectū. Elset igitur an-
gelic⁹ intellectus/ aduentātis potētia speciei: ipsa vero exotica species/ vt ei⁹ act⁹. Et qua ra-
tione posueris eundē coniunctum speciei: dicas profecto et materiei esse permixtū. Rursū
angelic⁹ intellectus/ ante omnia/ factus est. igitur et anteq̄ oīa fierent/ nouit ipse oīa. Nam
eo ipso quod est: omnia est. et eodē ipso suo esse nouit se/ nichil nō esse. Nō itaq; omnia euas-
sit per omniū species: vt qui anteq̄ essāt vllē rerū species/ erat oīa/ et nouerat se esse omnia.
Nouit igitur angelicus intellect⁹ omnia/ nō per ipsa omnia: neq; per ipsorū omnium spēs.
sed simpliciter & p̄se intuitu et cōtēplatione sui esse/ anteq̄ oīa fierēt. Est enī esse angelicū
purus actus: et esse quiddā omniū/ ante omne esse: primāue et simplicissima oīm cōceptio.

¶ Humanus intellectus vt cōiunctus est materiei: ita & per speciem itelligit.

¶ Humanus intellectus: et substantia et actione/ permixtus est. substantia: quia in materia
degit/ et subiecto i corpore fertur. Actione vero: quia eius intellectio/ haud sine exotica et
aduentitia specie/ fieri potest. Qui enī deficit a simplicitate subiecti: deficit et a simplicitate
obiecti. et qui mixt⁹ est subiecto: mixtus est et obiecto. Impossibile enī est humanum intel-
lectū: e continenti et ex semetipso/ nosse vniuersa. sed per omniū species/ omnia fit. Est enī
omniū potentia. potentia autē perfici et impleri nequit/ nisi ab aduentāte actu. Vniuerso-
rum autē species/ sunt quidam actus: quorū habit⁹ et plenitudo/ nūcupatur humani intel-
lectus perfectio/ lux et sciētia. Ex his iterū manifestum est intellectū angelicū: esse purū/
esse imixtum et sine specie. Nam cum sit natura simplex: vno tāū exprimitur cōtineturue
termino. Est enī omniū simplex esse/ sine posse: siue sola essentia/ sine potentia. Rursū in eo

ipso: idem sunt esse et scire/essentia et sciētia, que in humano intellectu (vt qui geminis clauditur terminis) reperuntur diuersa. Aliud enī est eius esse/aliud scire: alia eius essentia/alia sciētia. Inest enī illi/ ab initio et a natura esse: scire autē nōdū nisi in fine et ab arte. Si igitur veriore quopiā et eminentiore modo/ angelicus intellectus est omnia q̄ humanus/ humanus autē omnia est dūtaxat quia omnia nouit/ omniūq; sciētiā indeptus est: erit angelicus omnia secundū esse. Est enī esse verius quippiā/ ac prestātius: q̄ scire, et essentia eminentior sciētia, et quod in homine est scire: est in angelo esse.

4 ¶ Quicquid est: vnum est et trinum.

¶ Vnum tantū est creans/ de⁹. Quod vero creatū: est trinum, omne enī quod creatum est: aut est extremū/ aut mediū, si extremū: intellect⁹ est/ aut angelicus aut humanus. Diximus enim hec esse creaturarū extrema. Si mediū: est sensibilis creatura posterior āgelo/ homine prior creata. Omne igitur quod ē/ vñū et trinū est. Nā preter hec/ nichil ē: de⁹/ āgelus/ sensibilis creatura/ homo, vñ⁹ est opifex/ op⁹ eius trinū, opifex quid sit/ scire nullus potest, opus autē ipsius: est aut actus/ aut potentia/ aut vtriusq; vñio: siue aut esse/ aut fieri posse/ aut continue fieri.

5 ¶ Quicquid est/ est omne et totum: et quodlibet quodlibet.

¶ In superiore propositione/ deū inter ea que sunt posuimus, in presenti vero deum excludentes/ ea tantū esse dicim⁹ que a deo facta sunt. Hec autē dixim⁹ esse tria: geminos intellectus angelicum et humanū/ et omnē mediā creaturam. Tantum igitur tria sūt: que facta sūt: duo extrema et mediū, et eorū vñū quodq; est totū et omne: et quodlibet/ quodlibet. Intellectus quippe angelicus/ est esse omniū: et vniuersalis omniū actus. Human⁹ intellectus/ est oim posse: et vniuersalis omniū potentia. Et quecūq; inter vtrūq; intellectum res relinquuntur: sunt omnia secundum substantiā ex actu et potentia. Intellectus enī angelicus: est vt simplex omniū actus, humanus/ vt simplex et vniuersalis omniū potētia. Quicquid vero superest: sensibile est et eorū mediū ex actu et potentia. Sūt enim tantum hec tria: actus omnium/ potentia omniū/ et substantia omnium, et eorum vñū quodq; est totum et omne: et quodlibet quodlibet.

6 ¶ Creauit deus omnia/ in intellectu.

¶ Creauit deus/ vt superius ostēdimus/ tantum tria/ duo extrema: et eorū mediū. Eius enī: opus est trinū, duo extrema: sunt vterq; intellectus/ angelicus et humanus, hic vt omniū potentia/ ille vt omnium actus. Mediū vero est omnis reliqua substantia inter āgelū et hoīnē: hoc prior/ illo posterior. Omniū igitur rerū metē/ fines et naturales termini: sunt ambo intellectus. Atqui omnia: suis finib⁹ et terminis arcētur/ clauduntur et cōtinētur, omne quoq; mediū in suis clauditur extremis. Sunt itaq; omnia id est omnium rerū substantie: in intellectu. Clauduntur enī vna ex parte: angelico/ altera hūano intellectu. Rursum in principio et in fine: sunt omnia. Angelic⁹ autem intellectus: principium est oīs creature, Humanus vero omnis creature period⁹ et finis. Sunt igitur omnia/ in intellectu creata: et extra intellectum nichil creatum.

7 ¶ Angelicus et hūan⁹ intellect⁹: adinuicē ratiōes habēt forme & materie.

¶ Finge actum verum et perfectum: separatum ab omni potentia, hic erit āgelic⁹ intellect⁹ qui nichil nō est, finge et ex opposito potentiam veram/ ac simplicem: ab omni separatam actu, hic erit humanus intellectus: qui ab initio nichil est/ preter id quod est: scilicet omniū potentia. Est enim humanus intellectus/ omniū potentia: et nichil aliud ab initio/ q̄ oim potētia. Quando enim dicimus humanum intellectū nichil esse: haud propriū ei⁹ esse de⁹ stulimus. Est enim propriū eius esse: rerum omniū potētia, sed nullā eidem a natura voluimus inesse speciem: nullū in eo naturalem esse actum, cui⁹ habitu: aliquid (id est alicui rei similis) dici possit. Participatione enī speciei: intellectus id fieri/ aut ei similis fieri dicitur: cui⁹ specie impregnatur. Intellectum igitur humanū natura nichil esse: non ē ipsum simpliciter nichil esse/ aut simpliciter esse nō ens: sed est ipm a natura nulli⁹ rei habere speciem, potēs est autē in omnē exhaurire speciem et omnia fieri: et ad id factus/ natusue est vt omnia fiat: et aliquando omnia factus sit. Et q̄ natura separatus est ab omni specie: arte sola fit oīs formis/ omniue specie insignis. Est igitur angelic⁹ intellectus similis forme et actui: humanus vero materie et potētie. Est enī forma/ esse rei naturalis: materia vero eius potētia. Distant autem q̄ materia et forma/ semper cōiuncta et agglutinata sūt: et vnum aliquid cōst-

ciunt/ vt rem naturalē. Ambo autē intellectus semper abinuiçē sunt separati: et nichil vnū constant. Et in ipsis intellectibus: fit motus ab actu ad potētiā. Angelicus enim intellectus (qui est actus) creatus est prior, Humanus vero (qui potentia) posterior. In re autē naturali motus fit econtrario a potentia ad actum/ a materia ad formā. Prima enī rei naturalis pars materia est: secūda autem pars forma.

¶ Omnia preter suam naturam/ sublimiore quodā modo sunt ī intellectu āgelico: secūdam suas species/ in hūano: scdm materiā et substātiā ī seipsis.

¶ Aliter omnia sunt in intellectu angelico/ aliter in seipsis et aliter in humano. In intellectu angelico/ sunt preter suā naturā et supra naturā: sine specie vlla aut materia/ aut substātia. Erat enim angelicus intellectus omnia: priusq̄ fierent omnia. Porro in humano intellectu sunt omnia secundum suas species: vt qui tandem omniū speciebus afficitur / euaditq; oīformis. In seipsis autē subsistūt omnia secūdū se: sensibiliter/ secūdū materiam et substātiā.

¶ Rursum in angelico intellectu sunt omnia ante esse: in seipsis/ in esse: i humano post esse.

Omnino

¶ Quicquid est/ est vnū: et nichil est preter vnū. Angelic⁹ intellect⁹ vn⁹ est: similis et humanus vnus. Omnes autē medie creature inter vtrūq; intellectum (que in presenti propositione/ dicūtur omnia) licet plurime sint et varie: pari quoq; modo vnū aliquid sūt. Finitu enim ad vtrūq; intellectum: ratione et denominatione sensibilis medij / sūtq; vt amborū intellectuū mediū. Et sicut ī trino rerum ordine/ vtrūq; extremū est vnū: ita et mediū quodam modo oportet esse vnū. Triplex igitur est vnū/ quod creatum est: vnū ante esse/ vnum in esse/ et vnum post esse. Vnū ante esse/ est angelicus intellect⁹: qui omnia ē anteq̄ fierēt. tanq̄ simplicissima diuina et prima eorū omniū que facturus erat deus: conceptio. Vnum in esse/ est omnis media creatura: angelico intellectu posterior/ humano prior facta. Omne enim quod ī intellectu medio creatū est: est vnū in esse. Vnū vero post esse/ est intellect⁹ humanus: qui sup̄nus atq; nouissimus post omnia est fact⁹. Fecit enī deus ante omnia/ angelicū intellectū. Deinde in omnibus omnia fecit: et in seipsis singula. Postremo vero/ siue post omnia/ humanū fabricatus intellectū: ab sua operatiōe quieuit. Vniuersa igitur queq; subsistūt/ id est vniuersę medie creature (nā he sunt omnia) sūt ī intellectu angelico velut ante esse: in seipsis/ vt in esse: in humano deniq; intellectu/ post esse. In angelico intellectu sunt secundum esse intellectuale. In seipsis secundum sensible/ ac naturale esse. In humano vero secundum rationale esse subsistunt.

¶ Qz deus: est vtriusq; intellectus obiectum.

Cap. III.

¶ Vtriusq; intellect⁹ idē est obiectum: summū scilicet bonum eorum principiū: cuius naturali lumine illustrātur.

¶ Sicut in corpe sūt gemini sensus: interior vn⁹/ alius exterior: et āborū obiectū sensibilis scilicet/ materialisue substātia: ita et in spū duo reperiūt intellect⁹/ ois enī intellect⁹/ imaterialis et spiritus quidā est vn⁹ interior/ exterior ali⁹. et āborū vnū/ atq; idē est obiectū: suprema scilicet intellectuālis et imaterialis substātia: rerū opifex oim/ sūme bona/ cōditrix vtriusq; intellect⁹/ sōs et tpe lag⁹ toti⁹ lucis. cui⁹ p̄cipatiōe/ vterq; intellect⁹ illustrat: et ī infinitā huiusmodi substātiā/ p̄peruo intēdit. Sicut enī ois nūer⁹/ haud aliūde q̄ vnitatis (q̄ sōs est oim nūerorū) p̄cipatiōe et subsistit et vn⁹ est nūer⁹/ ideoq; naturali quodā modo vnitati coheret/ vt ab ea conuelli ac disseparari neq̄at: ita et intellectuū/ āgelici et hūani dualitas/ p̄cipua quadā et p̄petua itētiōis vī: in sūmā illā recurrit monādē/ vt toti⁹ sue substātie atq; sciētie initiū. Illi deniq; inseparabiliter coheret atq; iserit: illā iugiter venerat/ admirat/ cōtēplā.

¶ Angelicus intellectus: ei obiecto est immediatus et proximus. humanus vero ab eodem obiecto: angelici intellectus medio/ distare comperitur.

¶ Prima dei creatura/ angelus est: tempore omni creatura ātior. Vltima homo: diuini operis et temporis finis. Inter igitur deū et āgelū: nulla est media creatura. quare et āgelicus intellect⁹/ suapte ipsius natura: coniunctus est et proximus suo obiecto. ad quod nulla media iter capedine discurrit: sed simplicissimo et primo ei⁹ radio illustratur. human⁹ vero intellectus (vt qui āgelicū intellectum recellit/ illicq; subsidet) āgelici medio: secundo et min⁹

simplici lumine a deo illustratur/ in deū fertur/ fitq; de⁹. Omnis enī intellectus id fieri/ eiue
 assimilari natus est: quod vī naturalis intelligētie capellit. et potētia oīs/ ad id natura insi-
 tuta & facta est: vt transeat/ euadatq; in obiectum. sed que proxima/ attigua & cōiūcta est
 obiecto/ eidē quoq; similior fit: et pri⁹ illi atq; altius īferitur/ ā plioreq; luce donat. Quē vero
 ab obiecto enī⁹ distat: cōgruo ordie p. p. priorē: illi⁹ ī sese lumē admittit/ ī illudq; subuehit.

3 **¶** Vnde fit vt angelic⁹ intellectus/ sit natura immobilis et simplex. Humā-
 nus vero mobilis & per multa discurrens: priusq; in obiectum perueniat.

¶ Omnis motus: fit de extremo/ in extremū/ p. medium. vbi autē nullum fuerit mediū: ex-
 trema attigua sit et proxima oportet/ nullūq; ibi motū possibile est reperiri. Est enim distā-
 tia: cuiusuis motus inītiū. Angelic⁹ igitur intellect⁹ vt attiguus et proximus deo: sine motu
 perfectus est/ et cōiunctus deo. Nullo enī mediō: in eū nixurit/ ac fertur. sed fix⁹ et immobilis
 simplici statu (quo iugit. deo astat) in seipso perficitur. Humanus vero intellectus et ange-
 lico intellectu et omni sensibili/ materialīue creatura posterior/ cōiūctus et admixtus s. i. uī:
 imprimis per omniū sensibiliū creaturarū gradus discurret q̄ ad angelicā simplicitatē et di-
 uinā vnitatē peruehatur/ pluribusq; medijs ad optatum/ sinē/ diuināq; noticiā pertendit.

*visum. v. niti. velle.
 a nitor. mediantij.*

4 **¶** Tantum in extremis sui operis ē et inhabitat deus: in medijs non est.

¶ Ad huius p. positionis veritatem: finge deū haud aliud esse q̄ vt & Mercurius & pleriq;
 aiunt/ in eā lucē. siue vt diuus Dionysius scētī/ ī finitū luminis pela gus: quod ipsā mētē
 hebetat aciem. a deo vt tenebrarū/ potiusq; luminis nomine censetur. Aio hūc ī modū. de⁹
 lux est. lux autē ī ijs est solis: que lucis sūt capacia/ et que natura p. parata/ atq; ad suscipiēdā
 lucē/ idonea: qualia sunt specula. Atqui duo tātū sūt naturalia diuine lucis specula/ duoue:
 ingentia luminaria: angelicus et humanus intellectus. angelicus vt sol: hūan⁹ vt luna. Ab-
 his vero intellectibus: diximus vniuersū dei opus claudi/ cingi/ contineri. et esse vtrūq; itel-
 lectū: diuini totū⁹ operis extrema. angelicū/ inītiū: humanū/ sinē. Tātū igitur ī extremis sui
 operis (id est ī angelo atq; hoīe: siue in āgelico atq; hūano intellectu) est et inhabitat de⁹. in
 medijs vero vt ī ceteris sensibilib⁹/ materialibusue creaturis nō est. q̄ nullā dei spiritalē et in-
 uisibile recipiunt lucē: nullā ei⁹ scientiā et agnitiōē cōsequuntur. Et p. fecto dicere tātū ī sui
 operis extremis. esse deū: ē dicere deū solis extremis creaturis. angelo atq; hoī cognitū/ per
 speculūq; eē. et haud plura q̄ duo: eē naturalia diuine lucis specula/ totiusq; diuinitatis tēpla.
 Speculū diuine lucis primū/ est angelicus intellectus: similis corpori transparenti/ qd ī pro-
 fundū lumē admittit/ totūq; illustrat. Speculū vero diuine lucis scdm: est hūan⁹ intellect⁹.
 similis ijs speculis: que dūtaxat vna sui superficie illustrata/ rerū imagines ī se suscipiūt: in
 profundū vero et reliqua sup. ficie gr̄eiosa manent et obscura. Celeste quoq; dei tēplū est an-
 gelus: templū vero dei in terris homo. habitat enī deus p. angelū in celo/ p. hoīem ī terra.

** Gnesofu. v. obscuru
 nebulosu. knesofu. gne
 nimbū frat. laet.*

5 **¶** Deus vt vtriusq; intellect⁹ obiectū: actus est & substātia vtriusq;. vterq;
 vero itellect⁹: vt ei⁹ qdā emanatio/ splendor/ apparitio & cognitīua potētia.

¶ Obiectum actus est cognitīue potētie. actus autē et obiectū: natura prius est potētia et
 cognitrice facultate. Omnis enim potētia id fit: quod act⁹ antea subsistit et naturaliter est.
 Prius est igitur obiectū/ cognitīua potestate. vt intelligibile/ prius est intellectu: et sensibile/
 prius sensū. omnisq; veritas/ sua similitudine: et substātia/ accidente prior. Diximus autem
 deūq; vtriusq; intellectus/ angelici atq; humani naturale esse obiectū: fontēq; totius ipforū
 luminis/ scientie/ veritatis et agnitiōis. dedit enim substātiā vtriq; intellectui: atq; ad sui
 imaginē vtrūq; procreauit. quos et circa se intentos/ ne decidāt: fulcit/ fouet/ sua lampade
 illustrat/ iūgitq; sibi. Vterq; igitur intellectus ad deū: est vt potētia quedā ipsius cognitīua/
 diuiniq; luminis receptaculū/ speculum diuine imaginis/ diuinitatis emanatio/ splendor et
 apparitio. Erat enim deus ab eterno: veraciter et in semetipso subsistens/ solus ante omnē
 creaturam. Nondū tamen vlli innotuerat: necdū extra se profect⁹/ cuiq; apparebat. Appa-
 ruit autē primū/ in inītiō et consumatiōe sui operis: binaq; lāpade (prima angelici/ extrema
 humani intellectus) in suo opere/ splendescere cepit.

¶ Id fiunt angelicus atq; humanus intellectus: quod est actu deus.

6 **¶** Omnis potētia fieri dicitur obiectum: et assimilari obiecto. est enī obiectū act⁹ et prius.
 deus autem positus est/ vtriusq; intellect⁹ obiectum. id igitur fiunt perpetua in deū intē-

tione diuinorūq; radiorū patula susceptione vterq; intellectus: quod est actu deus. Nōitur enī suapte natura vterq; intellectus in deū: vt diuinitatis particeps diuinusq; fiat. Etenī finis/ consumatio et perfectio vtriusq; intellectus: est deus. vt quantū quisq; diuinitatis est capax: pro modulo suo euadat in deū. Primus tamen (vt diximus) angelicus euadit in deū: simplicioreq; et illustriore radio/ immobiliter perficitur. Hūanus autē haud aliter q̄ ab angelico/ in deū traductus: deo adunatur fitq; deus. Sed dicit fortassis quispiā: cur angelicū intellectū/ prius vocitantes simplicem et purū actū: dixim⁹ eū nichil fieri posse/ et esse velut omnium essentiam. nūc autē vtrūq; potentiā nūcupam⁹ et fieri posse deū. Ad hec dicimus: angelicū intellectū/ quādo ad inferiores et posteriores creaturas/ materialēs et sensibiles cōparatur: veraciter exprimi vt omnīū esse/ vt simplicē actū: et nichil fieri posse. et eē ab initio vniuersa: queq; in humanū intellectū sensim/ diuisibiliter et in tempore traducūtur. Si autē ad deū vtriusq; intellectus cōparatio fiat: vterq; ad deū quodā modo potentia est/ idq; fieri potēs qd̄ est deus. Angelicus tñ potētia p̄prior est/ deo attigua/ sine motu p̄fecta. Hūanus vero potētia secūda/ semotior a deo motu egēs: vt in deū euadat/ diuinitateq; repleat̄.

¶ Non eodem modo ambo intellectus: ad deum et ad diuinum opus/ sese 7 habere comperiuntur.

¶ Ambo intellectus ad deū: vno tantū/ eodēq; nomine (vt potētie) censentur. Est enī deus actus et substātia vtriusq;: ambo vero intellectus/ cognitiue quedā dei facultates. Differentias tamē habent adinuicem/ sub nomine potētie prime et secūde: immobilis et mobilis/ ab initio et in fine p̄fecte. Nam prior et ab initio p̄ficitur angelus a deo: posterior vero et in fine homo. Ambo autē intellectus ad diuinū op⁹/ id est ad omnē reliquā creaturā/ materialē et sensibile/ diuina cognitione et intellectu carentē: varijs censētur nominibus/ habentq; adinuicem differentias actus et potētie. Angelicus enī intellectus (vt sepe diximus) est act⁹ et esse omnīū: humanus vero omnīū potentia et posse.

¶ Ante omnia est deus/ fons omnīū/ nichil omnīū. Deinde angel⁹: omnīū 8 actus. Hinc subsistunt oīa: postremus homo omnīū potētia. Rursū nichil.

¶ Vniuersū quicquid est aliquid: aut actus est aut potētia. et preter hec/ nichil est alicui⁹ preter ipsū aliquid/ quod est ex actu et potētia. Quicquid enī est/ nam deus est ante esse et quid sit indiffinibile/ aut actus est/ aut potētia/ aut ex actu et potētia. Deus autē anterior et prior est actu: vt qui ipsum cōdidit actū. deus igitur initium quidē ē omnīū: sed nichil est omnium. neq; enim actus est omnīū: neq; ipsa omnia/ neq; omnīū potētia. Cōdidit autem deus primit⁹ omnīū actum/ purū et separatū: vt angelū. quicū sit vniuersalis et tot⁹ actus: omnia est ab initio/ et fieri nichil potest. Est enī nō aliud q̄ omnīū actus. et si quid aliud est/ set angelus/ q̄ omnīū act⁹: nō esset prima et simplicissima dei creatura diuini operis initū. Deinde productio conditioe omnīū act⁹: ex eius permixtione et vnione cū potētia/ facta sunt omnia. quoad sensim inuini cepit ipse act⁹/ eocq; ex toto deficiēte: sup̄ma orta est oīm poertia que est homo/ vltima dei creatura/ et qui actu quidem nichil est/ omnia autē fieri potest. Nichil enim aliud est ab initio homo/ q̄ id quod est: scilicet omnīū potentia/ omnīū actu p̄fici nata. Post hominē nichil creauit deus: neq; actū neq; potētia/ neq; substātia/ aliquā totā. Creauit igitur deus hec tantū tria: actū omnīū/ substātia/ omnium siue ipsa omnia/ et potētia omnīū. atq; horū extrema scilicet actus et potētia omnīū: sunt separata simplicia et tota. Media vero (ipsa scilicet omnia/ coniuncta sunt: et ex actu et potētia. Angelicus enim intellectus/ ab initio omnia est: fieri nichil potest. Hūanus omnia fieri potest: nichil est. Media creature/ aliquid quidē sunt et aliquid nō sunt. Nā quāta illis inest vis actum: tantū dem esse dicātur. Quāta vero est ipsa potētie participatio: hactenus nō esse probantur. Est enim actus ipsum esse: potētia vero/ ipsū nō esse. Sed queret aliquis cū oīa subsistant ex actu et potētia/ preter ipsa omnīū extrema/ actum scilicet et potētia/ que natura simplicia et separata sunt/ cur deus nō prius actū et potētia/ statuit ad esse/ q̄ omnia/ cum videātur actus et potētia/ (ex quibus ipsa media cōflātur) omnīū esse extrema et ptes. sed primo omnīū produxit actum/ deinde omnia: postremā vero vniuersorum potētia/ Dicimus deū ab extremo in extremum/ per media processisse. et a maximo inchoasse: cōflūmasse in minimo. Est enim angelicus intellectus (vt qui maxime et sup̄eminēter omnia est) id ipsum maximū/ nichil fieri natū. Human⁹ vero (vt qui ab initio nichil est) ipsius minimi ratione finiendus est/ tanq̄ penē nichil: fieri tñ omnia nat⁹. Et processit in creatione omnīū

deus ab vniuersali toto simplici & sepato actu: ad actū pticularē mixtū & cōiūctū. Et ecō-
trario a potētia particulari & cōiūcta: ad potētia vniuersalē simplicē separatā & totā. Est enī
vniuersalis actus/ angelicus intellectus: act⁹ vero minor/ act⁹ ē rei cuiuslibet. Minorē quoq;
potētia/ eodē modo vniuersali/ q; potētia nūcupam⁹. Maiorē & vniuersalē potētia: humanū i-
tellectū/ separatū ab initio ab oī actu/ nulla illitū specie: & actu nichil. In p̄senti siquidē ser-
mone/ cū de oīm potētia loquimur: nō materiā volum⁹ intelligi/ sed humanū intellectū. qui
ad oīs intelligibiles species sese habet: vt & materia ad naturales formas. Sicut enī materia
sensibilis oīm naturaliuue formarū est potētia: ita & human⁹ itellect⁹/ intellectuāliū & sup-
naturaliū specierū. & fieri possūt tā materia/ q̄ itellect⁹: singuli suo modo oiformes.

9 **Omnia sunt separata in intellectu: extra vero intellectū coniuncta.**

Diximus deū nichil esse oīm: neq; actū/ neq; potētia/ neq; substātia: esse autē ipsū/ vniuers-
forū fōtē atq; initiū. Dixim⁹ itē oīm nichil esse p̄ter actū & potētia: que sūt vt rerū oīm ex-
trema & primariē particule. Sūt enī oīa ex actu & potētia. Atqui i intellectu angelico (qui est
ante oīa) est act⁹ sine potētia. In humano vero (q̄ post oīa factus est) est potētia sine actu.
Porro inter vtrūq; post inquā angelū & ante ipsū hoīem) in medijs creaturis: cōiūcta sunt
actus & potētia. Oēs enī medie creature: actui & potētie participāt. Oīa igit̄ sunt separata i
intellectu: cōiūcta extra itellectū. idest act⁹ & potētia separata sunt i extremis/ cōiūcta in
medio. Sūt enī act⁹ & potētia oīa: & p̄ter ea creatū est nichil. q̄ cū i extremis intellectibus/
angelico atq; humano separata sint: in medijs tantū creaturis/ reperiūtur cōiūcta.

1 **De vtriusq; intellect⁹ speculari natura: & illustratione a deo. Cap. III.**

Terq; intellectus perpetua/ ac stabili circa deum sede locatus/ vt ves-
rum ac naturale diuine lucis speculum: beneficos ei⁹ in se suscipit ras
dios/ diuinamq; gestat effigiem.

Vt a bono nil nisi bonū exorīt: ita et a deo/ nil p̄ter diuinū deoq; simile oriri potest. & ab
eo quod est: nil etiā nisi quod essentie et substātie participat. Oē enī quod ab aliquo ortū est
initio: diuisibile illi p̄ oīa esse nequit. sed quādā ei⁹ referat naturā/ oportet. Diuina autē sub-
stantia/ vt opifex & cōditrix oīm: veritas ē oīm et substātie initiū. Oīa vero sūt vt ptenuis
eius similitudo et exigūū vestigiū: q̄ i cōspectu illi⁹ versant̄ semp. Etenī nūq; abesse possūt
illi⁹/ qui posuit tenebras latibulū suū: quicq; ima & p̄funda abyssi scrutat̄: cuius oculis/ nuda
sunt oīa & adapta. Et si cuncta in cōspectu illius sūt: p̄cipue tamē illi rugiter astāt & corā eo
versant̄ semp/ angelic⁹ atq; humanus intellect⁹. ad hoc a deo facti: vt cunctis p̄sint creatu-
ris. sintq; ingētia diuini tot⁹ operis luminaria: & precipua diuine lucis specula. i quib⁹ ex-
cepta diuina lux diuinaq; in eis tudiculara & expressa effigies: demū sup reliquū dei op⁹
fundi & expādi queat. Vnde fit vt & hac de causa/ vniuersū suū opus statuerit de⁹ i vtriusq;
intellect⁹ medio. ne quid hoc pacto diuini sit luminis exors: aut diuina careat effigie/ aut de-
cidat ab esse. Diuini enī tot⁹ operis (vt sepe dixim⁹) vtraq; ora et extremas est intellectus:
est diuini splendoris emanatio diuinaq; effigies et esse.

*Tudicalone. impio
7 frulpe est. Tudicala
instrim q̄ vasis signa
p̄mūtur. qd̄ alio vobis
to vobis est portat?*

2 **Per materiale speculū: de vtroq; intellectu philosophari licet.**

Materiale speculū: est speculū & receptaculū visibilis hui⁹ lucis/ arte ex quauis materia
factū. Sicut enī visibilis hui⁹ solis lux: signū est iterioris alterius intellectualis & inuisibilis
lucis: ita & corpora spirituum/ sensibilia/ intelligibiliū: & materialia/ immaterialium sunt
signa. Nata est autē mens nostrā: p̄ sensibilia & ea q̄ nobis familiaria & cognita sūt: ad ea pe-
netrare q̄ sūt nobis incognita/ sub ficticijs aut naturalib⁹ signis exp̄ssa. De igit̄ vtroq; intelle-
ctu (qui inuisibilis & incorpore⁹ est) per materialia signa philosophari licebit: vt per solaris
lucis specula. Est enī vterq; itellect⁹: diuine illi⁹ spiritualis inuisibilisq; lucis naturale speculū.

Autoritas

3 **Sicut ars ex materia et corpore/ duo fingit solaris lucis specula/ vnū trā-
sparēs alterū intrāsparēs: ita & deus oīm opifex rerū/ duo inuisibilis sue lu-
cis specula i spiritu cōstituit/ angelicū et humanū intellectū: hunc intranspa-
rentem/ illum perlucidum ac dyaphanum totum.**

Ars (vt aiunt) imitatur naturam et ad nature similitudinē/ pleraq; operatur. fingitq;
et exprimit rerum imagines: ex quibus ad verarum rerum naturam atq; substātiā licet
allurgere. Est autem ars posterior natura: nobis tamen notior, ideoq; et vniuersum artis

opus: signum quiddam est naturalis ac diuini totius operis illiusue congrua expressio & imago. Ars ex sensibili materia & corpore duo fingit visibilis huius lucis specula: vnum transparentem alterum intransparentem. Transparentem dicitur quod in profundum & secundum se totum: lumen admittit vt aer/aqua/berillus/crystallus/vitrum & plerumque gemme. Intransparentem vero: quod vna tantum superficie illustratur. vt que ex eadem ferme materia (vt vitro) ad suscipiendas presentandasque imagines fiunt. sed vna ex parte luto/pice/plumbo aut alia quavis imperlucida obscuraue substantia oblita: ab luce sunt impenetrabilia. Hec igitur duo specula sicut ab humana industria ad captandam visibilem solis huius lucem sunt facta: ita & vtrumque intellectum constituit deus in spiritu ad hauriendum/continendum & perferendum solis inuisibilis acumen/ diuinamque exprimentam effigiem.

¶ Angelicus intellectus persimilis est transparenti speculo: humanus intransparenti. 4

¶ Speculum transparentem: simplicius est & vniuniformius intransparente. totumque luci efficitur peruium/ nec vlla in eo est partium aut superficierum differentia: vt alia actus/ alia potentie similis dici possit. Intransparentis autem speculi: alia quidem superficies (vt que luminoso obiecta est corpori) est vt actus: alia vero (ex priuatione luminis) vt potentia. Angelicus igitur intellectus natura simplex & mixtus: similis est transparenti speculo. Humanus vero natura materiei permixtus: similis intransparenti. Et sicut ex eadem materia speculari/ perspicua lucisue capaci/ fit ab arte vtrumque speculum/ vt ex crystallo aut vitro: additione autem et permixtione dissimilis materiei vt plumbi aut pici/ fit alterum intransparentem: ita et vterque intellectus angelicus atque humanus/ ex consimili spiritali & incorporea substantia diuine lucis capaci a deo facti sunt. addita tamen est alteri (vt humano intellectui) dissimilis materies/ vt corpus cui permixtus est: & qua ab angelico intellectu distare cooperitur.

¶ Vnde fit vt sub angelo: sit aliqua creatura diuine lucis capax. sub homine vero aut post hominem nulla. 5

¶ Liquec illatio/ ex vtriusque speculi natura. ¶ Nam lucis radius/ transparenti incidens speculo: ad vteriora & inferiora penetrat. Incidens autem speculo intransparenti: ad vteriora haudquam pertingit. vt cuius opacitate aut continetur figiturque immobilis: aut ad superiora reciprocari cogitur. Que igitur de visibili lumine/ in visibilibus speculis contingunt: intellige & de intellectuali lumine/ in vtroque intellectu. Angelicus quippe intellectus vt speculum transparentem totus diuino perfusus lumine: id quoque ad inferiora (vt ad humanum vsque intellectum) traducit. Humanus autem intellectus/ vt intransparentem speculum ob relique materie cui coniunctus est impedimentum: diuinum in sese continet figiturque radius/ ne ad vteriora protendatur neue inferiori creature rationis experti pelluceat. Diuini igitur totius radij diuineque scientie ortus & apparitio: prima est in angelo. occasus vero eiusdem et vltima apparitio/ in homine: qui diuine scientie finis terminus & consummatio est.

¶ Sicut speculum transparentem/ est solius ferme luminis capax: intransparentem vero luminis & imaginis/ quam visibiliter oculo presentat: ita & angelicus intellectus/ est vt solius diuini luminis capax. Humanus vero diuino in lumine diuinam quoque in se effectam gestat presentatque effigiem. 6

¶ Lux est colorum et visibilium omnium actus: sine qua neque colorum species/ neque suscepti speculis rerum imagines oculo presentantur. lucisque presentia/ quecumque videri nata sunt: actu visibilia fiunt. cunctisque coloribus & visibilibus rebus: prior est/ simplicior & antiquior lux. Colores vero & cetera visibilia: sunt vt lucis subsidie atque hypostases. Transparentia igitur specula/ que simplicia & vniuniforma esse dicta sunt & ypostasi dissimilique materia carentia ipsam quidem lucem sine ypostasi id est sine specie & imagine receperant: suntque simplicia infigurata ac solius luminis specula. Intransparentia autem/ que ex transparentibus additione ypostasis dissimilisque materie sunt: collecto imprimis contentoque in se luminis radio rei demum visibilis imaginem (vt ipsius luminis ypostasin) oculis presentant. Vnde fit vt transparentibus speculis/ insit actus luminis purus: sine admixtione potentie aut visibilis speciei aut imaginis. Intransparentibus vero inest luminis actus cum potentia: id est cum visibili specie & rei imagine. que in speculo mediante lumine visitur. Proportionabiliter igitur

tur & de vtroque intellectu dicendum est: angelicum intellectum susceptaculum esse simplicis actus: id est diuini luminis sine ypostasi & specie, humanum vero capacem esse vtriusque actus scilicet & potentie: tam diuini luminis quam diuine speciei. Recepta enim est in humano intellectu diuina effigies: que mediante diuino lumine in eo vultur atque demonstratur. Diuinum autem lumen prius est hac ipsa effigie & est vt eius actus: ipsa vero effigies est vt diuini luminis ypostasis & potentia.

7 **¶** Vnde fit iterum vt angelicus intellectus per similes sit soli: humanus vero lune.

¶ Nam sol similis est transparenti speculo: luna vero intransparenti. Inest quippe phœbeo orbi: simplex luminis actus sine ypostasi, lunari vero globo inest lumen: cum potentia atque ypostasi. In sole lux solavisitur: sine vllius rei specie, imagine aut maculosa facie. In luna lumen quidem inest: sed cum admixtione imaginis et speciei, que mortaliū oculis sese visibile prestat: & quam maculosam faciem vocant. Hec autem maculosa & pallidula facies: circumstante se lumine visibilis: potentia est & ypostasis eiusce luminis: seu diuina quedam caligo atque effigies lune indita & cunctis obiecta mortalibus, similis ei speciei atque imagini que in transparentibus speculis (vt quedam luminis potentia atque ypostasis) demonstratur. Est igitur haud immerito angelicus intellectus: soli: humanus vero lune: per similes. Inest enim angelico: diuina lux sincera & pura: sine admixtione speciei. In humano vero diuina effigies: nebula & caligo: circumstante diuino lumine, haud secus ac in luna: maculosa facies) demonstratur. Et sicut sol & luna: duo sunt ingentia mundi luminaria: ita & angelus & homo: due sunt precipue diuini totius operis creature. & angelus vt sol: preest dici: id est regioni intelligibilium. Homo vero vt luna: preest nocti: id est sensibili mundo. Est enim intelligibilis mundus: lucis regio & dies, sensibilis vero: nox est & tenebrarum regio.

¶ Angelicus intellectus sit interior & cōtēplatiuus: humanus vero vt exterior & actiuus. **Cap. V.**

Angelicus intellectus a tribus separatus est & abiunctus: a specie a sensu & a materia, quibus humanus addictus est & cōiunctus.

¶ Quia specie careat et sine specie intelligat / angelicus intellectus: satis in superioribus ostēdimus, vt pote qui erat actu omnia: anteq̄ fierent omnia: & anteq̄ vlle essent rerum species. Sunt enim omnia post angelicum intellectū facta. Ipse quoque rerum species: natura posterior: ore sunt rebus ipsis: quarum sunt species. Omnis item sensus / est i corpore & materia. Angeli autem immateriales & incorporei sūt. Et materia angelis posterior est: & post angelos creata. Abiuncti igitur sunt natura a: angeli: & a specie siue ab rei imagine: & a sensu & a materia. Sunt enim simplices spiritus & puri intellectus / & primordiales rerū omnium actus. Intellectus autē humanus: natura cōiunctus est materiei & sensui. & haud alter q̄ in materia & corpore subsistere: & sensuum admniculo perfici: & intellectuales rerum haurire species natus est, eius item scientia: plenitudo & perfectio: est rei sensibilis intellectualis species & imago. Intellectus autē angelicus: natura abiunctus est et a specie: & a sensu & a materia. Humanus vero natura quidem cōiunctus est & sensui & materie: nō autē speciei. Nullius quippe reigestat in se a natura effigiem: nisi fortassis diuine substantie sui: principij: vt prius docuimus. Est enim intellectus humanus: creaturarum omnium speculatrix: quedam facultas: natura nichil: nisi omnium potentia, et que sigillatim: suapte ipsius industria et arte cōsumatur: hauriens & captans rerum ipsarum species: quoad euaserit actu omnia.

2 **¶** Vnde fit vt angelicus intellectus sit vt intellectus interior: humanus vero vt exterior.

¶ Nam angelicus intellectus ab iis que extra se sūt: vt a creaturis: nichil capit. Habet enim & est oīa a natura. & nime ab ipsis singulis: sed cōtinēter & ex seipso discit nouitque vniuersa. Manet quippe intra se immobilis: cum in vno & impertiac minimo: super omnia videt: intuetur & spectet oīa. Hoc enim pacto angelicus intellectus: non modo oīa speculari sed & esse vniuersa p̄dicat: quo & indiuiduū pyramidis vertex: oēs eorū q̄ ad basi sūt p̄ctor: vniuersitate: vniuniformiter abit & ad vnitatem colligit. Hūan⁹ aut vt p̄ficiat: fit extra seipsū miscetque

sensibus. quorū per valuas et aditus: species a mūdo ad se vsq; deferuntur. Motu et discursu eget: vt qui haudquaquā a natura in puncto/ in vno & indiuiduo perficiatur: sed per ipsa oia in corpore et sensibus peregrinus agatur. vt cominus cūcta intueatur/ fiatq; tādem ex ipso rum omnium specie omniformis.

¶ Fit iterum vt angelicus intellectus sit solum contemplatiuus: humanus vero initio practicus/ tandem contemplatiuus.

¶ Contemplatio est interna mentis motio et operatio: praxis vero exterior. Eadē enim spiritalis vis idemue animus: vt sine dissimilis materiei opecula/ libere & per se in se ipsum fertur/ vt tue proprios agit gyros: meditari & cōtēplari dicitur. vt vero dissimili aliquo iuuatur/ cum famuletio & adminiculo aut sensuū aut corporis vtitur: practicus quodā modo & negociosus dicēdus. Atq; angelicus intellectus/ nudus est intellectus: abiūctus et a sensibus & a corpore. añ ortū oim i seipso cōsumat⁹ & q; iugiter seipso/ sine vlla intercurrēte materiei vmbra sine corporea nocte liqdo & clare ituef vniuersa. Humanus vero i corporis euectiōe motitatur/ & famulante imprimis sensu/ q̄cunq; extra se in mūdo sunt: intra seipsum tandē aduehit. & q; ab initio sensibus obtect⁹/ extra seipsum speculatus est omnia: valet postremo sine vllō sensuum opitulamine/ per se & libere eadem omnia in seipso contueri. Est igit angelicus intellectus solum cōtemplatiuus. vt cuius est simplex & vnica operatio: que interna meditatio & contemplatio vocatur. Humanus vero in initio/ similis est practico & adiuo: q̄diu in exteris & mundanis negociatur. In fine autem refertur & exuberans speciebus: similis angelico/ quietus/ arcanus & cōtemplatiuus euadit. ei⁹q; (vt diuus Dionysius ait) supfluunt cum rebus sensibilibus sensus.

Diuus Dionysius.

¶ Angelicus intellectus est diuina omnium precognitio & preconceptio: 4 quam secuta est omnium creatio & productio.

¶ Deus est ab eterno: & ab eterno omnia creare voluit/ que tamen nō ab eterno sed aliquādo produxit. certisq; procedens initijs: angelicū intellectum statuit/ totius sue creature initium. Sunt enim angelici illi intellectus primi & purissimi dei partus: diuineq; omnium opificis mētis precognitiones & preconceptiōes. & velut eorū immateriales archetypi & exemplaria prima: que denuo creanda & futura erant ex materia. Preuidit enim precognouit et concepit in angelis deus vniuersa: que deinceps erat facturus. Extra materiam et ante materiam id in angelicis spiritibus prospexit: quod deinceps in materia/ sensibiliter adimpleuit. Duplex tamen est diuina creandorum omnium precognitio/ & prescientia. vna in creata et eterna: qua dicimus deum ab eterno precognouisse & presciuisse omnia/ que contingenter erant futura. quopacto etiam & angelos precognouisse & presciuisse dicitur. Hec vero precognitio & prescientia est ipse deus. Nā quicquid in deo est/ deus est. Alia vero est precognitio dei creata: que est opus dei primū/ immateriale & intelligibile. quo producto & actu subsistente: dicimus vniuersas dei creaturas/ et si nondū subsistant esse conceptas. diuināq; mentem primā omniū creaturarū conceptionem & absolutissimā formā peperisse: que est angelicus intellectus. Quēadmodū nubens mulier: primo/ simpliciter et sola mēte cōcipit habiturā se ex matrimonio filiū. Deinde secūdo in vtero/ a viro ipregnata: eū dē filium cōcipit priusq; pariat. Prima autē mentalis & simplicissima mulieris de filio precognitio: similis est prime illi diuine & increate omnium precognitioni. Secunda quoq; mulieris prescientia & vterina filij conceptio: secundam omniū diuinam prescientiā/ rite emulatur. Sicut enim prima filij in mulieris mente conceptio/ nichil ad filium ipsum attinet & neq; filij pars est: ita & prima illa & antiquissima creaturarum omnium/ in mēte diuina preconceptio: pars non est creaturarum neq; creatura. Secunda vero que est angelorum creatio: ad creaturas spectat. Est enim angelus creatura: & simplicissim⁹ omnium creaturarum actus. Et sicut mulier postq; concepit in vtero filium/ paulo post parit eundem & nascitur filius/ integre totusq; subsistens & visibilis apparens: ita & deus postq; in angelo concepit oēs creaturas/ eas deinde visibiliter peperit/ creauit in sua substantia & materia compleuit.

¶ Vnde manifestum est/ cur angelus sit natura inuisibilis: & celi interstitio a visibilibus creaturis abiūctus.

¶ Ex precedente liquet angelum vniuersę nature esse conceptū: & vt filium in matris vtero & conceptionis sue loco. Filius autē in conceptionis sue loco & matris vtero: inuisibilis est. nec antea videri potest/ q̄ nascatur: q̄ e minoris mūdi tenebris promatur in maioris mundi lucem. Et hoc sensibile signū est angelicam substantiam natura esse inuisibile. Rursum sicut

famuletio & famulatio

Duplex
omniū
precognitio.

Analogia.
quod dicitur
in scripturis.

opercula dicitur
ab opa

S

in minore mundo / homine fieri videmus: ita & in maiore mundo & vniuerso proportionabiliter fieri intelligendum est. In minore autem mundo vt in muliere: conceptionis & natiuitatis filij thalami: interiecto distare vtero cōperiuntur. In maiore igitur mundo pari quoque modo inter vniuersę nature totiusque mundi conceptus & partus: interhiat maioris mundi vterus / id est celū. Sunt enim angeli vniuersę nature cōceptus & simplices spiritus natura inuisibiles: interflite celo a visibilibus creaturis abiūcti. visibiles autem creature partus sunt maioris mundi: & velut nascentes angeli extra maioris mundi vterū (id est celū) procedentes corpore vestiti / visibiles & qui ex spiritu & materia conflantur.

6 **S**icut prima mentis humane operatio est accidentalis cōceptio: ita & prima diuine mentis operatio est substantialis cōceptio / que est substantialiū conceptionum (id est angelorum) productio.

Ars ad similitudinem nature: humana vero mens / ad imaginem diuine mētis operatur. Et diuine autem mentis & ipsius nature scatebris profiliunt substantię / ipseque rerū veritates. humana vero mens & ars: in accidentibus & rerum similitudinibus negociatur. Ideo & humane mentis conceptus: accidentia sunt / eidem menti inexistencia. diuine autem mētis cōceptus (quos angelos vocamus) vere sunt substantię: per se extra diuinā mentē subsistētes. & que ab eadem omnium opifice mente: ante omnia repente emerferunt. Sicut enim nichil prius / purius & simplicius potest ab humana mente profertur / quā interna ipsius cōceptio: que ab eadem humana mente distincta atque diuersa est & illi inexistens: ita & id sincerum / infeculentum / simplex / immateriale / & primū: quod repente e diuina mēte ante omnia / in esse profiliit: angelum vocamus / humane mentis conceptui respondenti / ac similit. Sicut enim humane mentis conceptus natura inuisibiles / se se oculis abdicere: ita et eminētissimi angeli / natura omnē oculorum subterfugiunt contuitum. Et sicut illi humane semper insunt mētis: ita et hi iugiter astare deo / in celo probantur.

7 **V**nde iterum manifestum est humane mētis nullā a natura inesse speciem: sed eā ad diuine mētis similitudinē / vniuersarū suarū notionā esse opificem.

Sicut enim diuina illa substantialis mens: cunctarum opifex est substantialiū notionum & conceptionum vniuersę nature / quos angelos nūcupamus: ita & humana mens / opifex est vniuersarū que ipsi insunt notionū. & antea subsistit: quā sit vlla ipsius notio & cōceptio. Et profecto dicere humane menti insitam esse aliquā a natura speciem / illi congenitam / & coeū: est dicere aliquē angelorū esse ab eterno / deo congenitum & coeū. Et sicut humana mens non esset illius opifex notionis: que illi diceretur coeua / que ue a natura eidē probaretur insita: ita & mens diuina illius substantialis conceptionis (id est angeli) nō esset opifex: que illi statueretur coeterna. Sicut igitur diuina mēs / omnes maioris mundi conceptus (id est angelos) duratione transcendit / & eorum est efficiens causa: ita & humana mens / omnes minoris mundi (id est hominis) notionēs / duratione precedit: & earū est efficiēs causa. Interest autē: quod diuina mēs increata / ingenita / & eterna: infinito & incōprehensibili a nobis euo / angelos precedit. humanā vero mens / definito temporis spacio: suas notionēs exuperat.

Quod diuina mēs: oīa in āgelico cōcepit intellectu / scripsit in hūano. Cap. Vi.

Sicut vniuersa sunt a diuina mente in āgelico intellectu cōcepta: ita & in humano scripta & figurata.

Angeli (vt superius ostēdim) sunt simplicissimi oīm cōceptus. quibus productis / diuina mēs oīa cōcepisse / omniumque rerū statuisse initia dicitur. Sicut igitur scriptura / extreme distat a conceptu: velut rerū vltimū & finis (Est enim scriptura supremus litterarius caracter / vltimaue doctrinalis notula) ita & hūanus intellectus / extremus est ab āgelico: & est / vt rerū vltimū & creaturarū oīm finis. Et quicūque cepta sūt in āgelico intellectu: finita sunt / cōsumata & pfecta in hūano. Et sicut primū discipline signū / quod ab humana mēte scaturit est cōceptus / vltimū vero scriptura: ita & primū quod a diuina emerfit / p dicitur mentes: est āgelicus intellectus / vltimū vero quod illa ipsa peperit: hūanus intellectus. & primū ens quod esse cepit: est angelus: vltimū homo. Et vt in angelo diuina mens cōcepisse omnia dicitur: ita & in homine / scripsisse vniuersa.

2 **N**on sicut āgelici intellectus essentia / conceptus omnium dicitur / diuine semper astans mētis: ita & humani intellectus essentia / dicenda omnium scri-

ptura: sed quia in eo describi & figurari omnia possunt.

Tamet si omnia in angelico intellectu cōcepta & in humano scripta dicantur: diuersis tamen hec modis contingūt. Non enim in angelico dicuntur oia cōcepta/ quia i angelico sint rerū omniū conceptus: sed quia ipse sit vniuersorū prima & simplicissima cōceptio/ diuine semper actūs & presētissima mētī. In humano vero/ dicuntur oia scripta: haud quia hoc pacto secundum suum esse/ ipse sit omnium scriptura: sed quia tabula est oim: preparata/ & complanata a natura: vt in ea pingantur/ scribant/ & figurentur oia. vtue cūctarū rerum species cōmodi⁹ susceptet/ gestetq; vniuersorū effigiē. Et angelic⁹ intellect⁹ hoc ipso qđ ē cū sit simplex ē oim cōceptio. hūan⁹ vero nō hoc ipso qđ est/ sed qđ potest: oim est scriptura & figura.

Vnde manifestum est angelicum intellectum esse impassibilem; humanū vero passibilem/ specierumq; susceptiuum.

studiosa

Satis i superiorib⁹ ostēdimus/ angelicū intellectū esse impassibile. vt qui nullā int⁹ admittit peregrinā speciē: qui nulla inculpi potest exteriore tudicula ac forma. Est enī vt transparentis speculū/ in quo visitur sola lux: species vero aut imago nulla. Ois quippe actus: est sua pre natura impassibilis. Angelic⁹ autē intellect⁹ est actus. Humanus vero intellectus sēsim rerum/ vt diximus/ colligit species: illis ipsis afficitur easq; suscipit et intus admittit. & est vt intrāsparens speculū: in quo cū lumine & in circūstātis luminis meditullio/ visū imago. perinde atq; in lunari globo circūstante lumine: maculosus quispiam exprimitur vultus.

Omnis intellectus/ vt huiusmodi: apathes id est impassibilis est.

Nam ois intellectus/ vt intellectus est: est actus. et est ea vis simplex: q̄ oim intuitiua/ p̄spectiua/ & iudicatiua nūcupat. Omnis autē actus/ est impassibilis. nullus igitur intellectus/ vt intellectus: est passiuus. Hūanus enī intellectus passibilis quidē est/ non tamē secundū se: sed propter meōriā. in qua recipiūtur rerū imagines & intellectuales species. quas intellect⁹ cū a mūdo & sensibilib⁹ substantiis captari: iterno memorie prōpruario/ ad futuras cōtēplationum & considerationū verissimas intra se cōuersiones & circulares lationes/ cōmēdare solet. Proprietas autē & ratio intellect⁹/ est iudiciū & intuitio specierū/ siue in exteriore obiecto/ velut in p̄cipio: siue in interiore meōria vt in fine. Quod vero iudicat & intuetur speciem/ vt huiusmodi est/ eam non suscipit/ neq; illius est subiectum. sed in alio quopiā eā diiudicat et ituerur. Ipsa etenī imago/ cū i vno vt subiecto resideat & collocetur: ab eo deniq; quodeidem subiecto circūfusū est/ vt ab eius actu & intuitiua facultate diiudicatur. vt imago est euidē ipsa in speculo: sed non videtur a speculo. videtur autē & conspicit ab oculo: et nō est in oculo. Ocul⁹ igitur est vt intellectus. Speculū vt meōria: imago vero in speculo vt intellectualis species i meōria. Intellige itaq; ex oculo & speculo fieri aliquid vnū: id totū simile erit hūano intellectui. cuius actus/ qui est vere intellectus & vt oculus: erit impassibilis eius vero potentia que est memoria et vt speculum/ passibilis erit.

analogia
speculi.

Vnde fit vt vtriusq; intellectus tā angelici/ q̄ humani: sit necessaria discretio/ in intellectum/ atq; memoriā.

Vtriusq; intellectui p̄p̄riū est itelligere & aliquid intueri: siue idem/ siue diuersū/ siue p̄ se/ siue p̄ speciē. Id igit totum/ quod intelligit/ sine sue substantie diuisione: necessario in seipsum flectitur/ euaditq; in se numerosū. Nempe in eo pars partē diiudicat/ & pars parti est obiecta. diciturq; alia intelligens/ alia intellecta. et est aliquid ipsius/ quod dicitur totius intellectiois actus/ et vis intuitiua: aliud vero eiusdē intellectiois potētia/ que ab altera spectatur. Et harū duarū vna est vt intellectus: alia vt meōria. Et hec in intellectu humano/ clar⁹ perpēduntur. Intellectus enim hūanus est vna aliqua tota substantia/ spiritalis/ inuisibilis/ indiuidua/ incorruptibilis. qui cū per species intelligat: id solū ipsius quod prehensat/ iudicat et intuetur ipsas notiones ac species: actus et intellectus dicitur. id vero ipsius/ quod eas recepat et suscipit: eius potentia et memoria est. Et hec duo/ actus et potentia intellectus & memoria: veraciter req; ipsā sine totius humani animi diuisione abinuicem discreta et inseparabilia numerantur. Similiter et in angelico intellectu dicendum. licet enim ab angelico intellectu tollantur rerum species et imagines: dicaturq; per seipsum intelligere vniuersa: vis tamen ipsius intuitiua et p̄spectiua/ actus est et vt intellectus. que vero p̄spectio et intuitioni seipsam subdit: potētie et memorie similis dicatur. Et hec quoq; i angelo sine angelice substantie diuisione et dissectione: eodem modo quo et in humano/ re ipsa distinguūt et separi abinuicē nequeunt. atq; id ipsū implent/ quod vocam⁹ angelicū intellectū.

6 **¶** Et si in angelico intellectu vt & in humano reperiantur actus & potentia: licet tamen eundem purum vocitare actum.

¶ In angelo reperiuntur actus et potentia: id est intellectus & memoria. Angelus tamen simplex est essentia & purus actus: propter tria. scilicet propter carentiam materie. quia abiunctus est & separatus a materia & est vt absoluta forma. propter carentiam specierum: quia per se ipsum et non per species omnia intelligit. tertio quia ab initio ante tempora perfectus est: et actu omnia. Humanus autem intellectus: et coniunctus est materie & per species intelligit. & ab initio est vt omnium priuatio & potentia: in fine tamen euadit (vt diximus) omniformis.

7 **¶** Deus antequam fierent omnia: ea concepit in angelico intellectu. deinde omnia protulit & fecit. postremo ea in humano intellectu descripsit.

¶ Diximus tria esse facta: vnum ante esse: vnum in esse: et vnum post esse. que sunt intellectus angelicus: sensibiles creature: & humanus intellectus. Sensibiles creature primitus a deo concepte sunt in angelis: deinde iuxta proprias essentias producte: & aborte sunt. Vltimo vero in humano intellectu (qui vltimus omnium esse cepit) figurate: & descripte. Et sicut tria sunt que ab humana mente: in minore mundo ortu habent conceptus: vox: scriptura: ita & a diuina mente: tria in maiore mundo prodire: conceptus omnium: vox & substantia omnium: scriptura & figura omnium. Vniuersorum primi & purissimi conceptus sunt angeli. omnium voces sunt ipsemet rerum substantie que a deo post angelos manarunt. omnium denique scripture: humanus intellectus. in quo postquam omnia subsisterunt: omnia deus pingit: atque describi voluit.

8 **¶** Vnde fit vt rerum substantie: tametsi in seipsis corruptionis resolutione tabescant & effluant ab esse: in utroque tamen intellectu fixe sunt & permanentes.

¶ Inter conceptum & scripturam media est vox: suapte natura fluxa et ad momentu euanida per similes rerum substantias: que in vtriusque intellectu medio create sunt. Angelicus enim intellectus: similis est conceptui: humanus: scripture. Superest vt relique substantie: voci respondeant. Sicut igitur e tribus his litteralibus signis conceptu: voce: scripture: soli conceptus fixi sunt et stabiles in mente: scripture vero quoque etiam pacto in exteris subiectis vt schoedis et chartis fixe & permanentes: at voces continuo disparent & labuntur: ita et sensibiles creature in seipsis fluxe et euanide: haud aliter quam in utroque intellectu pseuerant: perdurantque in eum.

¶ De duplici actione humani intellectus.

Cap. VII.

1 **¶** Vmani intellectus duplex est actio: vna exterior: alia interior.

¶ Angelici intellectus: vt sepe ostendimus: simplex est & interior operatio: quia ex semetipso & sola intuitione sui: sine vlla aut specie aut imagine deprehendit omnia. Ideo enim contemplatiuus dicitur: & eius actio contemplatio. vt qui ab exteris nichil discit: aut suscipit: sed ab initio perfectus est: et actu omnia. Humanus autem intellectus: quia ab initio potentia est omnium: et in fine actu omnia: aliam in principio: aliam in fine exercet operationem. In principio siquidem circa mundum operationem habet imperfectam: qua extra seipsu factus: seipsumque coniunctus: naturam omnium ab ipsis singulis discit: eorumque species suscipit. In fine vero perfecta operatione potitur: quando conceptis intra se et repositis in memoria rerum omnium speciebus: nullo deinceps exteriori eget obiecto: nullque sensuum iuuatur adminiculo. sed iam iam perfectus & angelico similis intellectui: ad internam solam sui memoriam conuertitur: et asseruata in ea rerum omnium intellectualia spectra speculatur: que operatio humana contemplatio vocatur: humanique intellectus ad seipsum reuocatio: status in seipso: finis et quies.

2 **¶** Exteriori sui operatione discit humanus intellectus & omnia sunt: interiore vero perfectus: & immobilis: omnia in seipso contemplatur.

¶ Hec ex superiore satis est manifesta. Nam humanus intellectus potentia est omnium: & ad hoc natus: factusque est: vt aliquando fiat omnia: & omnium speciebus impleatur: qui est omnium priuatio. Ab initio igitur coniunctus seipsum: ad exteriorum mundum (in quo a natura reposita sunt omnia) conuertitur: & mediante seipsum per ipsa omnia: omnia sunt. omnia vero factus: et exteriorum mundum & seipsum officia & organa linquens: simplex & absolutus in seipsum reuertitur: & omnium contemplatione in seipso potitur: in seipso manet immobilis.

3 **¶** Vnde fit vt intellectio sit contemplationis initiu: & actus intellectus sit prior actu memorie

¶ Distant intellectio & contemplatio: vt imperfectum & perfectum. Omnis enim contemplatio: intellectio est & intellectualis operatio. Non omnis autem intellectio: est contemplatio. Nam primarie: mundane: & imperfecte humani intellectus operationes: quibus haud sine sensuum opitu-

b ij

*Scheda v. schanta
In schedula dimen.*

Spectra tri.

lamine per oim species oia fit: intellectiones / non cōtēplationes dicūtur. Secūde autē & interne ipsius operationes / quib⁹ oia illi per memoriā presētia sūt: & cōtēplationes / & intellectiones vocātur. Rursum intellectui hūano propriū est intellectualib⁹ affici & imbui species. Memorie autē illas asseruare & cōtinere propriū. Et actus intellectus est intellectualiū specierū acquisitio. Actus vero memorie earū continētia & reseruatio. Precedit igitur actus humani intellectus / actum memorie.

Nota

¶ Fit iterū vt mundus / necessārio sit prior humano intellectu: & is sit pra- 4
cticus in mundo / contemplatiuus in se.

¶ Obiectū omne / tēpore prius est: cognitua sui potestate. Est enim obiectū actus / & in actu subsistens: quod potētia fieri potest / & futura est. Mūdus autē qui locus est oim: est humani intellectus naturale obiectū. & vniuersa que sūt in mundo / humano intellectui per sensus natura innotescūt / presentātur / obiciūtur: vt ab eis edificat & fiat oia. Prior igitur mundus creati & fieri debuit: q̄ hūanus intellectus. Et quādiu ipse adhuc & vacuus hūanus intellectus / per sensum circa mūdū negotiatur: practic⁹ & acquisitiuus dicit. postq̄ vero perfect⁹ & plen⁹ / species acquirere desit. & ad seipm̄ solū cōuertit: cōtēplatiu⁹ merito dicēdus.

huān⁹
m̄f̄r⁹
practic⁹
contemplatiu⁹

¶ Idem est numero / req; ipsa vnus humanus intellectus practicus & cōtēplatiuus: solo distans officio & obiecto. 5

¶ Inter humanū intellectū practicū & contemplatiuum: nulla numeri / aut rei differitudo reperitur. Sunt enim nūero & re ipsa vnus / atq; idem intellectus / solo distās respectu / officio / & obiecto. Nā hūanus intellect⁹ vt cōiūctus sensui fertur / respicitq; mūdū / vt adhuc speciebus distat: practic⁹ vocetur. vt vero idem ipse a specierū diuisione refedit: vt relictis sensibus & mūdū / ad internā sui memoriā deflexus: quesitarū a mūdū specierū speculatione focillatur / pascitur / enutrit: tū primū: speculatiuus & cōtēplatiuus dicit. Obiectū enim practici intellectus / est mūd⁹. Speculatiui obiectū memoria. Vnde fit vt pl⁹ abiuicem distet ambe animi pres / intellect⁹ & meōria: q̄ intellectus practicus & contemplatiuus. Nam intellectus practice⁹ & cōtēplatiu⁹: sunt vn⁹ / atq; idē intellectus substantia: re & nūero: sola ratione / respectu & officio ducti diuersiq;. Intellect⁹ autē & meōria / siue intellectus agēs & intellectus possibilis: sunt vnus & idē intellectus hūanus / idē solū substantia: re vero & ratione abiuicē distincti / atq; diuersi. Intellect⁹ rurū practice⁹ & cōtēplatiu⁹: sunt eadē animi pars: quā aī actū / vī speculatricē & intellectū nūcupam⁹. Ast intellect⁹ & meōria / gemie quedā sunt et extreme eiusdē animi pres: q̄rū hec animi potētia: illa vero eiusdē act⁹ vocat⁹.

Illatio.

¶ Humanus intellectus memoria est alter mundus qui microcosmus dicitur / maioris mundi speculum: verum contemplatiui intellectus obiectum. 6

¶ Hec ppositio intelligēda est de meōria pfecta / ab intellectu (vt aiunt impgnata: & oim rerū speciebus & imaginibus ornata / atq; fecūdata. Nā practice⁹ intellectus oim q̄ in maiore sūt mūdū substantiarū & rerū: desumptas species meōrie cōmendat. in cui⁹ prōptuario ad futurarū cōtēplationū officia & pfectas sui operatiōes: reponi et asseruari iubet. Repositis igit hoc pacto ab intellectu practico / i meōria rerū oim spēs⁹ & imaginibus: nichil nō ē meōria / nullius est exors ratiōis & speciei. Equalis enī est & similis maiori mūdū. vtpote i quo nulla est substantia: cuius nō species & imago / sit in meōria. Et sicut maior & exterior mūdū / armarū est & repositoriū substantiarū oim: ita & huiusmodi meōria (q̄ & minor mūdū) prōptuariū & repositoriū est oim imaginū & intellectualiū specierū & verū ipsū intellect⁹ obiectū. Sicut enim maior mūd⁹ oia est / quia in eo sūt oim rerū vere et naturales substantie: ita & minor mūdū / siue meōria est oia / quia in ea rerū oim vere & intellectuales saluantur imagines.

¶ Ali⁹ est act⁹ intellect⁹ / ali⁹ meōrie: ali⁹ vtriusq; cōmunis / q̄ cōtēplatio dicit 7
¶ Aliquo pacto actus intellect⁹ ē trin⁹. Nā intellect⁹ intellectuales acquirat species: eas reponit i meōria & speculat i meōria. Meōria vero primū ab intellectu spēs capescit / eas cōseruat: & intellectui tādē speculatiuo pntat. Proprij igit sūt intellect⁹ / act⁹: hi: spēs acquisitio / earū i meōria depositio / & i eadē speculatio. Proprij vero meōrie: earū receptio / cōseruatio / & intellectui reseratio. Cōmunis aut act⁹ vtriusq; est cōtēplatio. Nā cōtēplatio: simpliciter diffiniri neq; per solū intellectum / neq; per solā memoriā. sed velut actus medi⁹ & ab vtroq; procedēs: vtrumq; in sua diffinitione & ratione cōplectit. fieri enim cōtēplatio dicit / quādiu reseruatas in memoria species / speculatur intellectus: representante / atq; offerente eas illi memoria. Contemplatio igitur velut prestantissima / & vltima vtriusq; animi partium operatio: per

tertiam vtriusq; actū speculationem scilicet & representationem diffinitur. Nā hi duo vltimi vtriusq; actus: se mutuo cōlectantur & adinuicē conuertuntur. Qui enim fiet vt intellectus qui p̄tiam intus speculetur: non offerente illi species memoria? Et quo pacto si species asseruatas offert memoria: nō illas intellectus spectabit? Intellectus quippe & memoria nullq; sibi inuicē absunt. Duo autem primi actus intellectus: et duo primi actus memorie: sunt actus intellectus practici & practice memorie. Vltimus vero actus vtriusq; actus est vtriusq; contēplatiui. Et intellectus in duobus primis actibus vt in acquisitione specierum et depositione earūdem in memoria: operatur per se sine memoria. Similiter & memoria in duobus primis actibus receptione scilicet & conseruatione specierum: per se sine intellectu operatur. Vltim⁹ autem vtriusq; actus: illi⁹ in quā speculatio huius vero representatio: neutri per se sine altero aut alteri officio adest.

8 **Humanus intellectus quicquid intellexit: iterum intelligit.**

Humanus intellectus quicquid intellexit vt practicus: iterum vt cōtemplatiuus intelligit, & quicquid conunctus sensui preuidit in maiore mundo: rursum sine sensus adinimculo speculatur in minore mundo: id est in interna sui memoria. Vidit autem prius in maiore mūdo omnia: quando vt practicus & negociosus vniuersorum species a mundo desumpsit, videt & posterius eadem omnia in seipso: id est in interiore sui memoria. Quicquid igitur prius intellexit humanus intellectus: iterum intelligit.

9 **Vnde fit vt meōria sit sc̄da intelligentia: siue intelligentie resūptio & iteratio.**

Simplex & prima alicuius intellectualis speciei deprehensio: proprie ad intellectum referenda est dicendaq; verus & proprius eius act⁹ siue intellectio. Secunda autem eius deprehensio ad memoriā spectat, vt que ab ipsius speciei in memorie exedris permanentia proficiscitur. Omnis enim intellectualis species cum primū deprehensa est ab intellectu: sublabatur transiue ad memoriā vt ad promptuariū & receptaculum specierū, que si iterū presētabitur intellectui: ab sola memoria illi offeretur, omnium igitur intellectualiū specierum siue intellectio nū aut intelligentiarū resūptio et iteratio: aut est memoria aut a memoria.

10 **Fit rursus vt haud absq; ratione dixerit Plato: scientiam esse memorie resumptionem.** Platonis opinio.

Sciens dicitur non qui discit: sed qui perfectus est notionibus plenus & contemplari potens, cuius memoria ab intellectu impregnata: omnium que in maiore sunt mundo substantiarum rationes, habitus, species & imagines retentat: vt eas in cōtemplationis officio presēter intellectui. Est enim scientia huiusmodi imaginū in anima siue in memoria plenitudo: & minoris mundi cum maiore equatio, quādo quidem sicut maior mundus est omnis substantia & omnium substantiarum locus: actu continens omnem substantiā: ita & minor mundus homo est omnis imago: omnis intellectualis speciei locus: omnem continere speciem natus. Si igitur scientia est habit⁹ memorie & perfectio & plenitudo memorie: & scientie actus est cōsideratio & contēplatio: ipsa vero cōtemplatio est memorie resumptio: tantum distabit a memorie resumptione scientia: quantum a contēplatione. Atqui contēplatio aut scientia est: aut scientie actus, igitur et memorie resumptio: aut est scientia: aut scientie actus. Est enī meōrie resūptio contēplatio: & eorū que sunt in meōria intellectui representatio. Quippe tunc resumere meōriā dicitur intellectus: quādo ad sese reuocat et ea actu speculat⁹ q̄ sūt in meōria. Et hec meōrie resūptio siue cōtēplatio: perfecta sciētia ē: et actu sciētia.

De ortu intellectualium specierum a mūdo: transitu earum per humanū intellectum et statu in memoria. Cap. viij.

Omnis sensibilis substantia: vere est & subsistit in mūdo: extra intellectum: humano tamen intellectui a natura presentata.

Sensibiles substantie sublunares sūt & subcelestes: sicut intellectuales suplunares & supcelestes, vtrascq; ei substantias intellectuales & sensibiles: visibiles et inuisibiles: interiecta dirimit celi moles. Omnis igitur sensibilis substantia: q̄ intra celi ābitū visit⁹ et celo cōtinet⁹: habet esse et subsistere extra intellectū: i eo quē vocam⁹ mūdū et vniuersū, q̄ ois i eo versetur substantia: obiecta et presentata a natura hūano intellectui: vt fiat alter mundus: maiori naturalique mundo similis: equalis: conunctus: atq; vnus.

2 **Mundus ab initio actu est omnia: que fieri natus est homo.**

Omnia hūc dicim⁹ creata: preter vtrūq; intellectū: angelicū et hūanū, siue preter angelū

& hominē: que dicta sunt oīem esse extrema. Et hoc pacto mundus est ab initio actu omnia: id est / oīs sub stātia & oēm continens substātiā. Homo autē / vt sepe diximus / causa sui intellect⁹: per sensū oīa fieri potest. et est ab initio oīs potentia: que p oīm species / tandē oīa fit.

Homo omnia fit: preter substātiā & materiā.

Mundus omnia est secundū substātiā & materiā: vt qui est totius materie et substantiarum omnium / cōtinentia et locus. homo autē neq; omnia fieri / neq; omnia esse potest eo modo quo mundus: per veras scilicet rerū substantias. sed duntaxat citra materiā per rerū species / ratiōes et imagines. Nam si in materiali et visibili speculo / recipi nequit rei visibilis veritas et substātia / sed sola ipsius immaterialis imago et species: quāto magis ī materiali speculo (vt in humano intellectu) nulla recipi poterit substantia aut materies / sed sola imaterialis et intellectualis vniuscuiusq; rei species.

In intellectuales species / per quas homo omnia fit: ortum habent in mūdo / transitum per humanum intellectum / finem & statum in memoria. 4

Sicut rei visibilis imago / ortū habet a re visibili: transitum per aerem / finem & statum in speculo in quo liquido visibilis demonstratur: ita & rerum que sunt in mūdo intellectuales species / ortum habent in mundo a rebus ipsis: transitum per humanum intellectum / finem & statum in memoria. Nā cum intellectus sit impassibilis: impossibile est huiusmodi species demorari in intellectu. sed confesti pergunt ad memoriā: que cū sit intima & penitissima animi pars / et velut quedā basis intellectualis apicis: nunq; ultra mēoriā intellectualiū specierū sese motus extēdit. sed in ea pperuo ad futuras cōreplationes demoratur / stabiliunt / asseruuntur.

Vnde fit vt hūane intellectiōis iitiū sit mūd⁹ / intellect⁹ mediū: finis sit mēoria 5

Cuius motus tres sunt termini: a quo / per quē / ad quem. Mūdus terminus est a quo oriuntur species: intellect⁹ terminus / per quem feruntur: memoria terminus ad quem feruntur & in quo recipiuntur. Est enim ipsa totius intellectiōis finis. Et ante mundum in humana eruditione & humani intellectus consumatione / nichil est: & post memoriā nichil. distātq; maxime abinuicē mūdus & memoria: vt extrema iitiū & finis. Sicut & in ipsa rerū speculatiōe / an rē visibilē nichil est & post speculū nichil. Hec enī sūt inspectiōis extrema. In vtriusq; autē medio / est aer aut aqua: per q̄ a re visibili / ad speculū trāsit deferturq; spēs.

Rerum species vt in mūdo ab ipsis rebus oriuntur: nondū intellectuales 6 sunt sed sensibiles / & in sensibus primum recipiuntur.

Quicquid est in mūdo: est sensibilis substātia. Qualis autē fuerit oīs substantia: talis est & eius species & naturalis imago. A sensibilibus igitur substantijs que in mundo sunt: haud alie q̄ sensibiles vibrantur / procedūt / oriūturque species: que primū in sensibus recipiuntur. & ex quibus hūanus intellectus / sub ipsis sensib⁹ delitens. intellectuales species aut defecatione quadā ipsarū / aut rationali coniectura elicit / abstrahit / profert.

Sicut sensibiles substantias natura varijs accidentibus operuit: ita & pluribus sensibus / humanū intellectū. 7

Rationabile est / vt q̄le est obiectū: tale sit & subiectū siue cognitrix eius potestas & spectatrix facultas. Sensibilis aut subā: est subā impura / mixta accidētib⁹: quorū alluuiōe sensibilis fit. Substātia enī pura / p se sine accidētibus: insensibilis & soli intellectui pura est. quē admodum & accidētia / sunt ipsa vere sensibilia: sunt et ppria sensuū obiecta. Sicut igitur sensibilis substātia est substātia accidētibus cōiūcta / & accidētib⁹ obiecta: ita & hūan⁹ intellect⁹ / cui ipsa sensibilis substātia obiecta est / intellect⁹ est haud purus / ppatulus aut nud⁹: sed sensibus addictus / sub sensuū organis arcan⁹ / corporea mole obiect⁹. Referendū igit est id mūdi / qd in aperto est / ad id hoīs qd ē in aperto: id est accidentia mūdi / ad sensus hoīs. & id mundi qd occultū velatūq; est accidētib⁹: ad id hoīs qd sensibus est adoptū / id est substātia ad intellectū. Hoc enī pacto tot⁹ homo: tot⁹ erit arbiter / iudex & speculator mūdi: & ps hoīs / ptis mundi. Sensus arbiter erit accidētū: intellect⁹ vero substātiarū. Extrema hoīs / extrema mūdi intuebuntur: illius quoq; interiora / huius intima & arcanarū mabūf. Ad hūc enī modū / toti spectatrici potētie: totum obiectum offeretur / nudabitur / patefct.

A mundo ad sensum hominis rei species est sensibilis: ab intellectu vero 8 ad memoriā intellectualis.

*Basis fada in prima
Apex v. p. d. m. t. s.*

Hec quattuor in hoīs cōsumatione / se ad hūc modū sequūt. Mūdus / sensū / intellectū / memoria. Rerū autē species oriūt a mūdo: feruntq; per sensū & intellectū / vsq; ad memoriā: in q̄ statū suiq; morū finē habent. Mutat autē ipsa species suā originē primāq; naturā exiit: cum ex maiore mūdo miore mūdū subit. In vtroq; enimūdo eiusdē nature esse nequit. In maiore quippe mūdo: ipsa species / sensibilē sortita est naturā. in minore autē mūdo: in naturā se intelligibile cōuertit. Toto etenī spacio quo ab suo ipsius fonte & minore mūdo. fertur ad usq; hominis sensū: naturā seruat sensibilē. toto vero reliquo interuallo: quo lares subieās animi / ab intellectu fertur ad memoriā & stat manetq; in memoriā: intelligibilis vocatur.

¶ Vnde fit vt cū alteri nature sit spēs in sēsu & alteri intellectū: sit aliq̄ mediū cōieter vtrūq; / i quo spēs ipsa mutet naturā / fiatq; ex sensibili intellectualis.

¶ Species & imago naturalis rei i sēsu: sensibili nature est ascribēda. In intellectu vero nature intellectuāli potest ascribi. Hec autē mutatio cū nō fiat in sēsu: neq; in intellectu: in medio aliquo fiat oportet. qd̄ quodā modovtriq; sit cōmune: se cretū. & abditū sēsu: intellectu vero extimū & manifestus. Hoc autē mediū (vt et Remūd⁹ lullius sentit) est sensus interior: qui cōmunis sēsus dicitur siue imaginatio & phantasia. Ait enī in ipsa imaginatione: sensibiles huiusmodi species defecari & euadere puriores. indeq; trāsire cominus ad intellectum: nudatas omni materia & prisca accidentium eluue spoliatas. *elucet / impunitas est.*

Remūd⁹
Lullius.

¶ Fit iterum vt ipsius sensibilis substantie species & naturalis imago non sit simplex: sed ex vtraq; natura / sensibili et intellectuāli.

¶ Nam qualis est sensibilis substantia: talis est & eius species. Sensibilis autē substantia habet aliquid ex vtraq; natura: ex inquā sensibili & intellectuāli. Quāta enī illi vis inest accidētū: tantū dē naturā sensibilē imitatur. Quāta vero substantiā sortita est: tantum illi inesse de intellectuāli natura asseueram⁹. Ipsa igitur sensibilis substantie species: habet pari pacto & aliquid ex vtraq; natura: quo vtrāq; representet exprimatq; naturā. De natura intellectuāli habet in representatione substantie: de sensibili vero in expressione accidētū. Ipsa itaq; sensibilis species: cū nō sit simplex sed vtriusq; nature: resolui / spoliari & nudari accidētibus potest. atq; ad intellectuāle naturā reduci. & hoc pacto e sensu valuis aut pomerijs peruenire in exēdras intellectus et memoriē. Quod si simplicē dixeris ipsā sensibilis substantie naturā imaginē: aut nature erit solū sēsiue / aut solū intellectuālis. Si nature solū sēsiue: representabit offeretq; sola accidētia: eritq; species accidētū. Si solū intellectuālis: erit species solū substantie: nulla representās accidētia. Ipsa autē posita est toti esse species: representās substantiā cū accidētibus / & accidentia cū substantiā. Quod si posueris eā de natura solū sensibili: quomō poterit ex ipsius in interiore sēsu defecatio / relinquit intellectuālis notio: q̄ in intellectu e sēsu penetrer. Nā defecatio: est accidētū spoliatio. Et si de natura solū intellectuāli dixeris: nō poterit esse sensibilis substantie species: nec subsistere in mundo & a mundo ferri ad hominem. Nichil enī intellectuāle mundus gignit. In eo nil intellectuālis spiritalisue nature: natum est subsistere. cum sola mens humana: sit simplicium & mere intellectuālium locus.

¶ Quomōnia prius fuerunt in intellectu & extra intellectum facta / tandem in intellectum reuertantur. Cap. VI.

Nte mundum factus est intellectus: & iterum post mundum factus intellectus.

¶ Mūdus (vt superi⁹ ostendim⁹) est omnia. Ait ante omia / factus est angelicus intellectus: post omnia vero humanus. Mūdus igitur dyadem intellectuālem / mediam dispartitur: vt qui in medio duorū intellectuū / angelici atq; humani est factus.

dyadem / adis: x. dualitas.

¶ Est etiam intellectus sensu anterior & prior: & intellectu sensu posterior.

¶ Sicut in superiore dictū est de mūdo: ita & de sēsu dicēdū in p̄senti. Angelic⁹ enī intellectu ante sēsu creatus est: hūan⁹ vero post sēsu. In āborū autē intellectuū medio: creat⁹ est sēsu. Nam sens⁹ cum mūdo (vt cū animalib⁹) que post angelos ante hoīem creata sūt / est fact⁹.

¶ Vnde fit vt omnia prius fuerint in intellectu: & extra intellectum facta sint / tandemq; in intellectum reuertantur.

¶ Oia (vt i priorib⁹ ppositiōib⁹ docuim⁹) pri⁹ fuerūt i angelico intellectu: vt in vtero & cōceptionis sue loco. Deinde velut nascētia & foras p̄deūtia: ex occulto in aptū facta sūt / & posita extra intellectuū in seipsis: i sua natura & i sensu. Sūt enī oia i seipsis & scdm se sensibilia.

Illatio.

Pedotribatus / ludimagisterii. Pedotribatus / preceptor.

// in scriptis //

Rursum ex aperto in abdītū reuertuntur: cum in intellectu humano fiunt. Humanus enim intellectus fieri natus est omnia: & omniformis in fine est factus. Et ex hac illatione: possumus elicere harum duarum propositionū veritatem. Nichil est in sensu: quin prius fuerit in intellectu. Et nichil est in intellectu: quin prius fuerit in sensu. Prima vera est propter angelicū intellectū: secunda propter humanū. Nichil enim est sensibile aut cōsistens in mūdo: quod nō prius per intelligibile esse fuerit quoquo pacto in angelico intellectu: & quin postea in homine fiat rursū intelligibile & extra mundū. Possūm⁹ etiā relicto angelico intellectu: vtriusq; propositioni in solo homine dare veritatis locū: sed in eo veritates transponūtur. Nā secunda primo vera est et secūdo prima. Cū enim per sensū discat homo vniuersa / aut a natura siue a mūdo aut alius ab alio homine: hoc pacto nichil est in hūano intellectu / qui prius fuerit in sensu. nichil in homine / quin prius fuerit extra hominē. Postq̄ vero homo vniuersa didicit / & factus est omnia / consumatus & perfectus: is solus alium hominē docere potest. & in alterius mētem suo pte pedotribatu transferre: queq; sibi prius insunt. Atqui docendi media & instrumēta: sūt sensibilia. Voces quippe audibiles sūt: scripture oculis perue. Et quascunq; voces. is qui docet profert / quascunq; scripturas proponit: ab eius mente deriuānt atq; oriuntur. Erit igitur hoc pacto mens sensibilū fons atq; initium. & nichil erit in sensu: quin prius fuerit in intellectu. Itaq; considerato eo homine qui discit: nichil est in intellectu / qui prius fuerit in sensu / id est in vocibus & scripturis. sumpto vero eo qui docet: nichil est in sensu / id est in vocibus & scripturis / quin prius fuerit in intellectu. Vox enim omnis & scriptura: ab eo exoritur conceptu / qui est in mēte docentis. Et si vtrūq; simul perspexerit qui docet & qui discit: dispositis contra sese & ex aduerso duobus conceptibus / eius qui docet & qui docetur / velut distantibus extremis: & positis in mediolitteralibus notis / conceptibus / vocibus atq; scripturis: fit motus ab intellectu docētis ad intellectū discētis. Nam cōceptus qui prius menti docentis inest: transferendus est in discētis mēte. vt fiat mens discētis plena: docentis mente nichilo inferior. Transfertur autem huiusmodi conceptus de mente in mēte non per se: sed obiectus expressusq; vocibus & scripturis. Rursum igitur in hoc ordine: vera est vtraq; propositio / eo modo quo prius: nichil esse in sensu / id est in vocibus & scripturis (quæ sunt sensibilia quedā) quin prius fuerit in intellectu docentis. & nichil esse in intellectu discētis: quin prius fuerit in sensu / id est in vocibus & scripturis.

¶ Diuina operatio / que est vniuersorum creatio: velut in quodam circulo est facta. 4

¶ Nam deus creare inchoauit ab intellectu: & intellectu creare desijt. Est autē circulus: cuius finis / aut idem est aut coniunctus principio. Diuina igitur operatio / qua statuit deus ad esse vniuersa: facta est in circulo. vtpote que cepta ab intellectu: desijt in intellectu.

¶ Vnde manifestum est cur homo cum vltimus creat⁹ sit: proximum tamē angelis sortitus est locum / cunctis sensibilibus creaturis eminentior. 5

¶ Cū enim ex precedente diuina operatio qua creauit vniuersa / facta sit in circulo: coniunxit deus totius sui operis finem / initio. Diuini autem operis initium / angelus est: finis homo. Coniuncti igitur sunt a deo & proximi loco facti: angel⁹ & homo. Angelus natura superior (vt & antiquior) deo attiguus est: homo vero ab angelo / paulo imminuit⁹. Rursum quecūq; dissimili medio distant extrema: sunt similia. Est enim duplex dissimilitudo / quam habet ad medium: sue similitudinis causa. Angelicus autem intellectus & humanus distant ab invicem: medio sensu seu medijs sensibilibus creaturis. Vniuntur igitur ad invicem: ex oppositione & dissimilitudine medijs. Duplex enī ipsorū ad mediū discriminē geminusq; recessus: causa ē copule / ppietatis & mutui access⁹ eorū dē. Rursū aliā eiusce rei afferim⁹ causā: cur hō sup⁹ ma & nouissima creatura / cūctis sensibilib⁹ creaturis: ē & dignitate & loco eminentior & ipsis angelis cōiūct⁹. De⁹ duos spūs creauit: vnū p se subsistere natū sine corpe / quē vocam⁹ āgelū. Alterum natum in corpore subsistere: quē dicimus humanū spiritum. Quia igitur angelic⁹ spiritus vt per se potens nullo ad subsistendum egebat: creatus est ab initio totus & per se. Humanus vero haud aliter subsistere q̄ in corpe nat⁹: creari post corpe⁹ debuit. Oportuit enī prius a deo fabricari / excudi & componi humanū corpe⁹ humani spiritus domicilium: q̄ humanum procreari spiritum. Nempe & materies / ex qua corpus huiusmodi conflat: humano spū creata est prior. Sed & humanū corpe⁹ haud aliter creari debebat: q̄ post omnes sensibiles creaturas: que sunt ipsius materiei & humani corporis particule. Omnis enim sensibilis materialis substantia: ad salutem humani corporis est per necessaria. & est vt quedam

humani corporis pars. Id quippe conflatum est ex vniuersis que sunt in mundo. et est vt omnium sensibilium creaturarum materialis apex/ terminus et finis. Est & opus ex materia prestatissimum: quod conseruari et saluari eget ex omnibus que sunt in mundo. Debit igitur homo a deo creari vltimus: & fieri post omnia/ que ipsius salutem procurant/ queue sunt illi ad esse in mundo necessaria. Creauit enim deus imprimis angelum/ deinde materiam/ hinc materie partes/ idest sensibiles creaturas: sine quibus non potest esse homo. Postremo hominem angelo vicinum/ coniunctum & proximum. In quo creandi modo processit deus: vt ab angelo ad materiam/ a perfectis ad imperfecta. Vt vero a materia per sensibilia/ ad hominem: ab imperfectis ad perfecta.

6 **C** Manifestum iterum est omnem sensibilem creaturam: esse vt per se hominis corpus.

C Humanum corpus conflatum est a deo: in omnium sensibilium harmonia et mediocritate. ita vt vnaqueque sensibilis creatura: sit vt humani corporis pars aliqua, humanum vero corpus per se: sit vt omnium totum & centrum. Omnes enim materie partes & sensibiles creature/ tribus tantum formis diducunt: essentia/ vita & sensu. Nam intellectualis forma vt huiusmodi: minime actus est materie & corporis, quandoquidem sine villo materie et corporis commercio: exerceatur intellectio. Fit enim hec in spiritu: vt pote que est intelligentie aut anime seipsam motitantis operatio. Et licet intellectualis anima addicta sit et materie & corpori: sub ea tamen ratione/ qua intellectualis vocitatur: a materia & corpore eximitur/ et neque materiam neque corpus: sed seipsam solam ciet ac mouet. Cetera autem tres forme sensitua/ vegetatiua/ essentialis cum sibipsum adesse/ sequi ipsam motitare nequeat: dum taxat materie & corpori ad sunt suaque motitantes subiecta. Vnde illas merito materiales et corporeas formas nuncupamus: que nichil motionis et proprie actionis extra corpus/ materiam et subiecta recipiunt. Omnem itaque materie partem preter humanum corpus/ trine tantum forme complectuntur: essentialis/ vitalis/ sensitua. Humanum autem corpus/ ceteris materie partibus insignius: animam gestat immortalem/ primum intellectus & mentis domicilium. a qua eidem corpori: trium superiorum formarum actus: esse inquam/ viuere et sentire induitur. Est igitur humanum corpus per se/ vt cetera omnis sensibilis creatura: & quante cetera omnes materie partes. & omnis sensibilis creatura/ finem habet in humano corpore: facta propter humani corporis salutem. Nichil enim quod ex materia est: humane anime salutem procurat. nichil materiale aut corporeum: a seculo immateriali aut incorporeo enti cofert. Et ex hac illatioe plurima possunt inferri: nichil scilicet a natura ianiter aut octose factum. nichil cassum esse/ aut sine fine. Precipuum verumque medicine obiectum esse humanum corpus: vt ex omni sensibili substantia/ ex toto denique mundo salus ipsius caueatur. Et intellectum/ oculumue medici: versari debere inter mundum et humanum corpus vt singula mundi referat ad humanum corpus: velut partes ad totum.

Illatioe
Quod sit
medicine
obiectum

7 **C** Homo omnia est: et spiritu & corpore.

C Diximus quopacto homo omnia fit spiritu et intellectu: per omnium species/ quibus omnia fit. Est autem omnia et corpore: cum haudquaquam sit minus eius corpus/ quam sensibilis mundus. et nulla fit (vt diximus) sensibilis substantia/ non humani corporis pars: non propter humanum corpus facta.

8 **C** Vnde fit vt hominis anima in humano habitet corpore: tanquam equali in equali/ totum in toto. similiter et hominis corpus in mundo.

C Hominis anima est totum intellectus/ idest totum intelligibile: quod intellectualiter omnia euadit. hominis vero corpus est totum sensus: idest totum sensibile. Vtrumque autem hominis et eius anima/ et eius corpus: est (vt dictum est) omnia. Anima quidem spiritualiter & citra materiam omnia fit: corpus vero cum materia/ rerum ipsarum substantias depascit. Et omnia omnibus sunt equalia. Habitat igitur hominis anima/ in eius corpore: sicut totum intellectus/ in toto sensus/ & equali in equali. Identidem & hominis corpus habitet/ saluatur/ ferturque in mundo: vt equali in equali & totum in toto. Etenim mundus omnia: idest omnis sensibilis substantia. cum nulla extra mundum/ sit sensibilis substantia. Et profecto non irrationabilis erat eius opinio: qui ab vnaquaque mundi parte & substantia: sublata detractaque atomo/ ex tot atomis conlabat humanum corpus: quorquot sunt in mundo substantie. & numerum eundem aiebat esse mundi & humani corporis: humanum quoque corpus.

b 7.

defluxum quendam esse atomorum vniuersi.

¶ Quopacto humanus intellectus dicatur esse in corpore et non esse in corpore.

Cap. X

Materia & corpore quatuor habitant forme: substantiua/vegetatiua/sensitiua/et rationalis: quam intellectiuam vocamus.

¶ Extra materiam et corpus: tantum vna reliquitur forma angelica/ ante oem materiã creata. In materia vero et corpore reperiuntur quatuor: substantiua/ vegetatiua/ sensitiua et intellectiua. Substantiua dat materiẽ esse. Vegetatiua/ vitam eidem imprimi. Sensitiua/ sensationis est causa. Intellectiua/ intellectiõnis. Omnis enim sensibilis creatura: aut intelligit/ aut sentit/ aut viuit/ aut subsistit.

¶ Tres inferiores forme: et substantiã & operatione sunt in materia. supra autem rationalis et intellectiua: substantia quidem et reipsa est in corpore: functione et operatione extra corpus.

¶ Substantiua forma: dat corpori esse & subsistere. Vegetatiua illud viuificat/ nutrit/ dat incrementum. Sensitiua in corpore: & corporeis organis: sensationem perficit. Rationalis autem & intellectualis vis: nullũ cum corpore/ in sua operatione habet cõmercium. Nam intellectualis operatio/ similis est curue linee: cuius idem est principũ & finis. ceterarum vero formarum actus et operationes/ rectas lineas imitantur quarũ sunt diuersa extrema: aliud initium/ aliud finis. Sensibiles enim forme: initia quidẽ sunt & efficientes cause suarum operationum. Illas attamen operationes minime in sese recipiunt: sed in materia et corpore/ easdem recipi oportet. Vnde fit vt in eis: aliud sit producens/ aliud recipiens: aliud principũ/ aliud finis. In operatione autẽ & officio intellectus: eadẽ est causa efficiens/ materialis et susceptiua: eadem producens/ eadẽ recipiens: eadem que actus/ & que potentia. Ipsa etenim rationalis & immortalis anima/ creata in orbe: in actum & potentiã diducitur/ cuius actus agensue intellectus: in potentia propria possibilique intellectu: intellectiõnes oẽs profert.

¶ Intellectus siue sit suarum notionum opifex/ siue eas recipiat a mundo: intellectiõnes omnes in se/ aut profert aut recipit.

¶ Intellectus imperfectus et inconsumatus: notiones omnes per sensum recipit a mundo. que vt dictum est/ in interiore sensu defecantur: a quo intellectũ sublabrantur ac penetrant. Huiusmodi enim desertus vacuusue intellectus: cum nõdũ sui cõpos euaserit/ neq; rerũ scientiam imbiberit: naturam imitari nequit/ aut aliquid ad nature similitudinem in seipso proferre: cuius nulla a natura susceperit initia. Consumatus autem intellectus per sese operatur/ & opifex est suarum notionum: naturãq; solus imitari potest. Vterq; igitur intellectus et qui suarũ notionum est causa/ et qui non est causa: intellectiõnes ipsas siue notiones omnes et species/ in sese nõ in corpore profert aut recipit. Intellectus enim agens & intellectus possibilis licet reipsa distincti/ atq; diuersi sint: substantia tñ sunt vnus intellectus et vna numero rationalis anima/ immortalis: cuius actus a potentia inseparabilis est. Et intellectus agens: est ea animi pars quã speculatricem nuncupamus. Intellectus vero possibilis/ est ipsa intellectualis memoria: omnium intellectualium specierum receptatrix.

¶ Tantum simile a simili patitur

¶ Nã sensibile patitur a sensibili/ intellectuale ab intellectuali/ sensus a sensu/ intellectus ab intellectu. Sensibile a sensibili: vt corpus humanum a mundo. Omnia etenim que sunt mudi: necessaria sunt ad salutem humani corporis. cum omnis sensibilis substantia: sit eidem aut in alimentum aut medicamentum a deo attributa. Intellectuale ab intellectuali: vt anima siue intellectus/ ab intelligibilibus speciebus. Sensus a sensu: vt sensus interior ab exteriori. Est enim interior sensus/ vt quedam exterioris memoria: & vt penitior locus/ in quo sensibilia spectra & colliguntur & reseruantur. Sensus quippe exterior/ preest sensibilibus speciebus a mundo captandis: easq; receptas a mundo/ ad interioriẽ sensum introducit. Interior vero/ illas intus asseruare iubetur. Intellectus deniq; ab intellectu patitur: vt intellectus patiens ab intellectu agente. qui sunt vnus/ totus substantialis intellectus/ & vna numero anima: non tamẽ eadẽ numero animi pars.

¶ Sicut sensibiles species subsistere nequeunt in intellectu/ sed tantũ in mũ/

Intellectus agens.
Intellectus possibilis.

Spectra

do: ita & intellectuales subsistere nequeunt in mundo sed tantum in intellectu.

¶ Sensibiles species aut sunt in interiore sensu/ aut in exteriori: aut in aere aut in aqua/ aut in alijs medijs corporibus: per que a rebus ipsis emicant / vibrantur / funduntur. nec in aliquo alio subiecto: q̄ in materia et corpore receptantur. In immateriali enim & dissimili subiecto/ vt in intellectu: subsistere non possunt. Intellectuales autē species licet a mundo et sensibilibus speciebus deriuaticie sint: habent tamen esse extra mundum & materiam. Stant enim & permanent in intellectu possibili: a quo emigrare nequeunt

6 ¶ Quāuis intellectuales species sint in intellectu: intellectus in anima/ anis main corpore et materia: non tamen dicuntur intellectuales species habere esse et subsistere in materia et corpore.

¶ Nam separari possunt anima & intellectus a corpore: permanentibus in intellectu notio nibus intelligibilibus speciebus. Nō igitur habent intellectuales species. verū esse & subsistere in corpore: vt sine quo esse veraciter possunt. sed in solo intellectu/ sine quo esse nequeunt: licet possit sine ipsis esse intellectus. Nam in consumatus et inconditus disciplinis intellectus: ab initio (vt diximus) inanis est rerumq; speciebus destitutus.

7 ¶ Intellectus humanus etsi separabitur a materia / non erit ociosus: nec a propria speculatione intellectualique operatione fatiscens / intermittetur.

¶ Nam humanus intellectus quādiu in corpore subsistit: nullo ad propriam operationem vitur corporis commercio / sed sine materie et corporis officio: intellectualem perficit operationem. Si igitur degens in corpore: sine corporis vsu / propria actione potitur et ociosus non est: quanto magis extra corpus factus / eadem operatione (sine vlla sui immutatione) potietur & ociosus non erit. Ipsi enim anime substantia / incorruptibilis natura atq; immortalis: tota integra et salua extra corpus / cum virtutibus omnibus et speciebus intelligibilibus fieri potest. atq; in hoc (licet innaturali) statu: intellectuales operationes / in semetipsa congrue perficit vt prius.

8 ¶ Sicut angelicus intellectus / natus est per sese subsistere extra corpus : ita et humanus subsistere in corpore est natus.

¶ Angelicus intellectus purus est: et per se subsistere natus vt prius ostendimus. Humanus vero natus est subsistere in corpore: et in hoc ab angelo differt paulo inferior. Si igitur humani intellectus natura est subsistere in corpore: non debet natura esse extra corpus: neq; disiungi aut separari a corpore. Et si quādo extra corpus fiet: hoc preter naturā / alia quadā causa eueniet. Et iterum cum sit immortalis & incorruptibilis: natus est quandoq; corpori restitui. vt in gradu proprio & suapte ipsius natura / semper subsistat. Et hinc pendere cognoscimus future resurrectionis mysterium. Facta quippe sunt & creata a deo vniuersa: vt De mysterio modo quo esse nata sunt / subsistant. nec itaruit aut sinere potest deus / quicquam in rerū rio future natura inane atq; ociosū. Atqui nata est (vt diximus) rationalis anima esse & saluari in corpore. vt pote cui complures insunt vires: quas nisi corpori addicta & agglutinata / exercere nis. nequit. Nonnūq̄ igitur ex bonitate & clementia dei futurum est: vt resolutū in atomos corpus / prisca corporis formam recipiat / fiatq; rursum eternum anime domicilium.

¶ Quā vterq; intellectus eo quo creatus est modo consumatur.

Cap. XI.

¶ Tercū intellectus / quo modo substācialiter exortus est: ita & scientia perficitur.

¶ Angelici intellectus / specie plures sūt atq; differētes: genere tamē sūt vnus atq; idē intellectus. Humanus vero intellectus / speciei discrimina cū subterfugiat: dūtaxat nūero. singulari & idiuiduo diuellit euaditq; plurimū. Singulorū qppe hoim / vnū ē & peculiaris intellectus: oēs tñ humani intellectus / ad apicē & fastigiū speciei: vnicus intellectus vocantur. Angelicus autē intellectus totus simul repenteq; exortus est: nō vnus post aliū. quandoquidē et oēs angeli / simul creati sunt: eodēq; momēto / substātiā acceperūt. Humanus autē intellectus (secū dū specie dico) diuidue & in tēpore substātiā accepit: factus non

totus simul / sed parte post partē / id est indiuiduo post indiuidū. Explicitus enī est per singu-
larū & indiuiduorū numerū. & hic adhuc imperfectus / indies exoritur: succeditq; intellectui
intellectus: quoad species humani intellectus suo numero impleatur. Vterq; igitur intelle-
ctus: eodē modo scientia perficitur / quo & substantia. Angelico quippe intellectui repente &
substantia: et vniuersorū scientiā / obigisse fatemur. Humano vero intellectui & substantia
et scientia: sensim diuidue & i tpe affuere. substantia quidē / cū vnus post aliū oriat. Scientia
vero: cū non simul oia sit fieri natus: sed prius vnū / posterius aliud fiat quoad oia sit factus.

¶ Vtriusq; intellectu / quale obtigit esse primū / tale & secundum.

¶ Hec est ferme eadem cum precedente. Nam esse primum: est esse simpliciter / quod esse
substantialē appellamus. Esse vero secundū: est esse secundū quid / quod esse rationale siue sciē-
tificū vocant. Vtriusq; igitur intellectus: primū esse: lex est secundi esse eorū. Quali ortu
eorū substantia emerit: tali & scientia emergit. Cuius enī genus / repente ortū est: huic et
ois scientia repete affuit. Cuius vero species / singularib; & indiuiduis diuidue & in tēpore
explicatur: hui; quoq; indiuidua & singularia / cū cōrū sciētia: diuidue pter se simq; recipiūt.

¶ Angelicorum intellectuum genus est vnū: species plurime et varie. Hu-
manorum vero intellectuum / vnica est species. singulari vero multa et nume-
ro indefinita.

¶ Ois angelicus & separatus intellectus: per se / vna quedā species est. oēs vero simul / vnū
tantū genus cōstant. ois autē humanus intellectus: per se / est singulare quiddā. oēs vero hu-
mani simul: vnica tantū specie clauduntur. Nā cū angelicus intellectus / sit paulo eminētor
humano: hic ad humanū sese habet / aut sicut genus ad specie: aut sicut species ad indiuidū.
Quo enī modo angelicū intellectu vocaueris genus: dic humanū esse specie. & si angeli-
cum dixeris esse specie: humanus abs te singularis & indiuiduus est appellāndus. Angelicus
siquidē / vnus est genere: specie varius atq; diuisus. Humanus vero specie vnus: nūero plu-
rimus ac varius euadit. Et sicut angelicū gen; habet esse in solis speciebus: ita et humana
species in solis indiuiduis.

¶ Omnis humana intelligentia: est vt vnus angelice intelligentie numerus.

¶ Nepe queuis angelica intelligētia / perse vna species est: oēs vero simul: vnū gen;. At
quelibet hūana intelligētia / singularis est & indiuidua. oēs vero hūane intelligētie simul: vnū
cā adimplēt cōstantq; specie. Oēs itaq; humane intelligētie simul sūt vt vnus angelice intelli-
gētie nūer;. quē admodū & vniuersa singulariū multitudo: vni cuiusq; speciei pbat equalis.

¶ Vnde fit vt non recte senserit impius Auerrois: omniū hoim vnū eūdemq;
esse cōmunē intellectum / a cunctis separatum.

¶ Nā sicut deus angelicorū intellectu gen; / i species parti; est: ita & humanorū intellectu
specie / in singularia & indiuidua eadē lege dispescuit. Et sicut ois angelic; intellect; est vna
species: ita et ois hūanus / vnū hoc aliquid est & ens singulare. oī itaq; hoī: inest p prius / pe-
culiaris & singularis intellect;. Rursū qcquid pse degit sepatū & abiūctū a materia: aut gen;
aut species est. qcquid vero cōiūctū est materiei: vnū nūero est & singulare & indiuidū. Est
enī materies rerū vltimū: totū singularitatis et indiuiduitatis causa. ois autē hūan; intellect;
addictus est et cōiūctus materiei. ois igit hūan; intellect; / indiuidus est / singularis / p prius et
nūero vnus. Deniq; fieri nequit vt eiusdē entis / simul gen; cū specieb; aut species cū singu-
larib; eodē modo subsistat. Nā cui; generis species / actu & vere extra mētē in rerū natura
degūt: id genus dūtaxat ratione & intelligētia colligit. & nequaq; in rerū natura: sed i sola
mētē reperitur. Angelicū enī gen; / i sola mētē subsistit: angelice vero species / extra mētē
in rerū natura esse receperūt. Et eodē modo si cuius speciei singularia / habēt esse extra mē-
tē: necesse est eā ipsā specie / sola ratione & intelligētia / lectam ex indiuiduis / mētē inesse: nul-
lāq; in rerū natura recipere substantiā. Humana etenī species / quā deus in singularia dispes-
cuit: dūtaxat ratione & intelligentia colligitur. nullūq; aliud esse / q̄ mentis esse sortita est: vt
cuius singularia et partes / extra mētē in mundo veraciter subsistūt. Qui enī toti alicui na-
turale verūq; esse ascribit: id simul a partib; auferat oportet: ijsq; solū rationis & mētē esse
relinquat. Et contra qui partes in rerū natura collocauerit: earum tota in sola mente col-
locare debet. Si enim genus est in natura: eius species & singularia / inerūt soli menti. Si-
militer & si specie statuis in mūdo aut in esse substantiali: necesse est eius indiuidua mētē soli
in esse. Si vero singularia in mundo sunt: eius species & genus / haud aliter q̄ in mente sub-

Auerrois

Argumēta
quibus im-
pij Auer-
rois opinio
falsa demō-
stratur.

sistunt. Cum igitur oīs humanus intellectus singulare & hoc aliquid esse/ i rerū natura extra mentē suscepit: impossibile est aliū esse humanū intellectū a singularib⁹ intellectibus separatū: qui sit tanq̄ singulariū intellectuū species: veraciter extra mentē/ in rerū natura collocata: cū ctis hoibus, vt arabs Auerrois ipie edocuit cōis. Sicut eni secuit deus angelicū intellectū in species: ita & humanū in singularia. Et sicut null⁹ est alius angelicus intellectus: alius separat⁹ a specialibus intellectibus / qui vocet eorū genus sitq; cunctis angelis cōis: ita & nullū aliū esse humanū intellectū/ a singularibus intellectibus separatū fatemur: qui sit vt singularium vera & abstracta species/ cunctis hominibus cōmunis.

Arabs.
Auerrois.

6 **¶** Quilibet humanus intellectus repente totusq; simul exoritur; in tēpore tamen eruditur et consumatur.

¶ Hec propositio/ ad intelligentiam priorū adiecta est. Nā cū diximus hūanū intellectū eodē modo scientiā indipisci/ quo & substantiā/ adeptus est: de humano intellectu secundū specie loquebamur/ non de ipsis singulis. Totus quippe humanus intellectus secundū speciem: diuidue & substantiā recipit & scientiā. Vnus quippe intellect⁹ post aliū exoritur: & alius ab alio edocetur atq; eruditur. Ast quilibet humanus intellectus aliter substantiā/ aliter scientiā nanciscitur. Nā repente quilibet ad esse procedit: cū sit ipers et indiuiduus animus. & neq; prior vna eius pars: alia vero posterior/ a deo profertur. sed simul totus animus/ simul gemine animi partes intellectus & memoria: omnesq; eius vires in esse producūtur. Eruditur autem singularis oīs intellectus/ diuidue & in tēporis fluxione: cū non simul omnia fiat: sed prius vnus/ postea alterius scientiam indipiscatur.

Indipiscitur in se adipiscitur

¶ Angelici et humani intellectus se habent quomodo fluxe & permanentes qualitates. Cap. XII.

¶ Angelici intellectus fluxis qualitatibus: humani vero permanentibus ac statis comparantur.

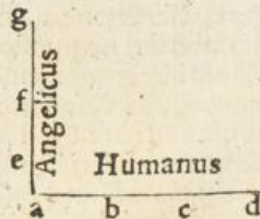
1 **¶** Nā fluxe qualitates/ repētē totēq; simul insēdunt. pmanentes vero particulati sensimq; excrecūt. Illarū nūerus/ i vnitāte pfertur: harū vero nūerus. diuidue & in nūero succedit. Angelici quoq; intellect⁹/ simul cūcti sūt facti: eodēq; momēto oīm scientiam indepti sunt. humani vero intellectus/ alius post aliū creatur: rerūq; scientias discursu / progressionē ac tēporis fluxione imbibere nati perhibētur. Sūt igit̄ illi fluxis: hu vero statis permanentibusq; qualitatibus/ merito comparandi.

2 **¶** Vnde sit vt angelicus intellectus potior sit liberior ac vegetior humano.

¶ Nam successiua qualitas: potior est liberior ac vegetior permanente. Vt lux maioris est & amplioris/ q̄ color plenitudinis. Est & colore liberior/ prestantior atq; vegetior. Minus quippe materiei materialibusue subiectis/ addicta ē q̄ color: magisq; ipsā oculorū aciē/ suo acumine perstringit. Ast angelicus intellectus fluxe qualitati. humanus vero/ state atq; pmanētī comparatur. Est igitur angelicus intellectus: humano potior / liberior ac vegetior. Humane siquidem intelligentie vis: paucillū ex materia remissior euadit: & ad capescenda intelligibilia/ ad singula exterebranda: paulo q̄ angelica acies/ hebetiori acumine reperitur.

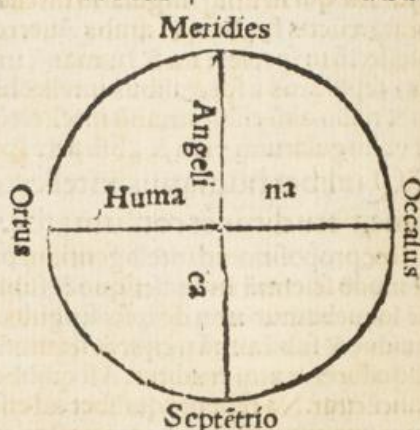
3 **¶** Angelicorum intellectuum linea/ ad lineam humanorum intellectuum: creat angulum rectum.

¶ Sit recta linea a b c d: a dextro in sinistrū/ aut a sinistro in dextrū producta: hanc voco lineā humanorū intellectuū. Nam celestis latitudo delatio atq; successio: aut a dextro in sinistrum/ aut a sinistro in dextrū pertransit. Humanus vero intellectus/ temporū curriculis celestiq; delatione alius post alium procreantur: a primus/ deinde b hunc c et d. Sit autē recta alia a e f g/ ad priorē perpendicularis. Velut ab imo sursum/ aut a summo deorsum profēta: hanc dico esse lineā angelicorū intellectuū. Nam cuncti angelici intellect⁹ a e f g: simul exorti sunt/ simulq; & substantiā & vniuersorū scientiā acceperunt. In linea autē a e f g/ nulla contingit successio: cū tota sit in instantia/ ad esse producta. Nā neq; in celo ab imo in sursum/ aut contra ab eo quod est sursum/ in deorsum celi: contingit vlla successio. Angelicorū igitur intellectuū linea/ ad humanorū intellectuū lineā: creat angulum rectum. cuius alterū et precipuum latus/ a e f g: repente totūq; simul exortū est. reliquo vero minusq; precipuo lateri: diuidua/ temporanea & successiua obtigit origo.

Cum ab astronomis celi longitudo/ definiatur ab ortu in occasum: latitudo vero a meridie/ in septentrionem: fit vt in celesti circulo/ hec differentia angelica: illa vero humana vocetur.

Latitudo celi/ vt astronomis placet: distantia est a meridie/ in septentrionē. Eius vero longitudo: distantia ab ortu in occasum. Fit autē vt dixim⁹ oīs celestis delatio oīsue successio: aut ab ortu in occasū aut ab occasu in ortū. Nā prima & precipua sphaera: ab oriente: in occidentē defertur. Secunde vero lattonis/ contra ab occasu conuertitur in ortū. Est eni oriens dextrū celi: occas⁹ vero/ pars est celi sinistra. Est itaq; ea dyametrus que oriētis occidentisq; punctū dirimit/ humana linea: qua humani intellectus diuidue et in tēpore procreant. Cetera vero dyametr⁹/ que hāc perpendiculariter secat/ a meridie i septentrionē ptenfa/ que & celi vocat latitudo: cū successio in ea nulla contingat/ angelicis spiritibus separatisq; intellectib⁹ cōpetit. In latitudine igitur celi/ statuendus est angelorū numerus: qui vnice atq; indiuidue/ totus simul in esse processit. In celesti vero longitudine/ numerus est hominū collocandus: qui sensim celestisq; lattonis assiduo fluxu absoluitur/ perficitur/ consumatur.

Ex natura pmanētis qualitatis: liquet humanū animū esse immortalem.

Hec signū vnum proponit/ quo humani animi immortalitē: quoquo pacto ratione claudere liceat/ ex natura pmanētis qualitatis de promptū. Nā dixim⁹ humani intellectus specie: per similitudinem esse state permanentiue qualitati. Eo enī modo totius humani intellectus species/ per partes & singulares intellectus accrescit/ absoluitur/ cōsumatur: quo & pmanētis qualitatis/ per partes variōsq; gradus absoluitur intētio. Prior enī gradus vn⁹/ q; alius exortur. Ad totius vero qualitatis intētionē pfectāq; substātiā: necessarius est priorū graduū/ cū posterioribus status ac pmanētia. Si enī prior/ aduentante posteriore dilaberetur: staret pmanens qualitas semp imperfecta/ nunq; tota/ integra/ absoluta. Metire igitur humani intellectus specie hac permanēte qualitate: singulares intellectus/ qui assidue in esse procedunt/ referens ad totius qualitatis gradus: & clare deprehēdes singulorū & indiuiduorū intellectuū immortalitē. Nā singulares huiusmodi intellect⁹ sigillatim pferuntur: vt demū tot⁹ humani ai species/ suū esse recipiat ipsaq; tota absoluaatur. Stāt itaq; saluāturq; priores intellectus/ cū posteriorib⁹. quāq; e sensibili regione eq; corporū suorū claustris: veraciter abire & emigrare (alioq; nature ordine) iubeant. Si enī ortu posteriorū intellectuū/ priores iterirēt/ abirentq; in nichilum: irrita esset humani intellectus species. vt pote integrū totūq; sui esse nunq; sortitura.

Rursum ex eruditione cuiusuis humani intellect⁹: perspicuum est humanum animum esse immortalem.

Hec signū aliud assert: quo pariter cōstet humanū animū esse immortalē. Nā cū human⁹ intellectus erudit/ cū disciplinā ipsā oīm q; sciētā capescit: intellectuāliū specierū diuidua & multifaria susceptione oīa fit. Que autē species/ prius in animi thalamos irruperūt: haud cōtinuo labūtur/ neq; posteriorū aduētū pellūtur a memoria. sed simul cum posteris manētes salue & integre in memorie prōptuario perdurāt. Earū quippe nūerus/ est & animi nūerus: nec earū vlla: cōsumato deesse poterit animo. cū dicat humanus anim⁹ omniū esse potentia/ oīa fieri nata. Q; si priores species posteriorū aduentu/ e simbus ai liminari deuelliq; paueris: animū facis irritū/ inanē atq; ociosū. qui cū sit fieri oīa natus: euadet tamē oīa nunq; tollis; ab eodē imarcescibile sapiētie fructū. Nā sapiētia/ oīm est rerū agnitio. Cū igitur eodē modo tot⁹ humani intellectus spēs/ substātia pficiatur: quo & q; singularis intellect⁹/ sapiētie nitore illustrat: necesse est vt sicut stata atq; immortalis intellectuāliū specierū frequentia fructus est & cōsumatio cuiusuis singularis ai: ita & fixus immortalisq; singulariū intellectuū nūerus/ sit integritas & absoluta cōsumataque substātia tot⁹ humani intellect⁹. Est enī accidentari⁹ spērū nūer⁹ figura & vmbra/ substāntialis singulariū intellectuū pluralitatis. Et sicut vnusquisq; singularis intellectus/ intellectuāliū specierū nūero adimpletur pficiturq; i eo sapientie cādor: ita & tot⁹ humani intellect⁹ species/ singulariū intellectuū nūero substāntialiter

*Dyametrus & tres sphaerae
Dyameter/ masculina
Dyametrū neutra
Et linea rōa diuidēs circulu
Iduas partes.*

Obiectio.

est adimplenda / p̄ficienda / cōsumāda. Sicut igit̄ intellectualib⁹ sp̄ibus / imortalis i mēte siue in memoria deputata est sedes: ita & cūctis singularib⁹ intellectib⁹ / inoblitterabilē extra mēte / in ipsa rerū natura māsiōne deū prouidisse attestamur. Intellectualiū q̄ppe accidētū siue sp̄erū sedes: est ipsa mēoria. Substātiarū vero māsiō: ipsa rerū natura. cōperit enī (vt dixim⁹) vtrūq; tā vmbri & speciebus / q̄ veritatib⁹ & singulis intellectibus: indelebile imortalēq; domicilium: his in rerum natura / illis vero in memoria.

7 **¶** Numerus cuiusuis hūani intellect⁹: est vt oīm hūanorū intellectuū nūerus.

¶ Quilibet singularis intellect⁹ / fieri oīa nat⁹ ē. cū itaq; fact⁹ ē oīa: uest illi intellectualiū oīm specierū frequentia. quē accidētariū & vmbartilē specierū nūerū: cuiuslibet singularis intellectus nūerū appellam⁹. dicimusq; hūc nūerū: esse vt substātiālē oīm singulariū intellectuū nūerū / quo tota humani intellect⁹ species est absoluēda. Est enī accidēs: vmbra quedā & figura / potioris substātie. ea quoq; q̄ mētiū sunt: signa & imagines sūt eorū / que aut sunt aut futura sunt i mūdo siue in ipsa rerū natura. Id enī i quolibet singulari intellectu / sub accidētario sp̄erū numero p̄signat: qđ deinceps in rerū natura / sub veraci & substāiali singulariū intellectuū nūero: futurū ē & adiplēdū. Pri⁹ nūerat & exprimit i parte: qđ postea futurū ē i toto.

8 **¶** Vnde fit vt vterq; human⁹ intellectus tam vniuersalis / q̄ singularis: absol uendus & consumandus sit in sapientia.

¶ Singularis intellect⁹ est quilibet humanus intellectus. Vniuersalis vero intellectus: est totus human⁹ intellectus scđm speciē: id est singulariū omniū intellectuū numerus. & hoc pacto vtrūq; intellectum / in sapientia absoluēdum cōsumandūq; fatemur. Nā quilibet singularis intellect⁹ / perfici natus est intellectualiū specierum multitudine: que illi sapientia litterariū siue thesaurus nuncupatur. Vniuersalis vero siue totus intellect⁹: pari singularium intellectuum numero / diuidue & in tēpore est absoluendus. Liqueat autē (per precedentē) hunc substātiālē singularium intellectuū nūerū: esse vt accidentariam intellectualiū specierū frequentia. Si igitur intellectualiū sp̄erū numero est sapientia: erit & singularium intellectuum multitudo sapientia quedā. Cōsumandus itaq; est vterq; intellectus / in sapientia. singularis in sapientia vmbartil / figurata & accidentaria: vniuersalis vero / in sapientia potiore / veraci & substāiali.

9 **¶** Fit iterū vt sicut accidentarius intellectualium specierum numerus / sapientia est & lux animi: ita & substāialis singularium intellectuum numerus sit lux & sapientia mundi.

¶ Minor sapientia / minoris mundi id est hominis siue animi est sapientia. Maior quoq; sapientia: maioris mundi lux est & sapientia. Est autē minor sapientia: intellectualiū specierum numerus: qui recipitur & subsistit in minore mundo / id est in hoie siue in aīo: que est accidēs sapientia. Duplex sapientia. tium intellectualiumque specierum regio. Maior autē sapientia: est substāialis omniū singulariū intellectuū numerus: quem intellectualiū specierū numero / parem & proportionabilem esse docuimus. Et hec secunda ac potissima sapientia: subsistit degitq; in mundo / velut ratio / numerus & lux mundi. Est enim mundus substātiarū regio: et cōtinēs omnem substātiā locus. Et cū omnis sapientia sit lux / ratio / finis & perfectio eius in quo est: erit vt sicut intellectualiū specierū numerus / lux est animi: ita & singulariū intellectuum multitudo / sit lux / ratio finis & perfectio mundi. Intellectualiū specierum presentia / bene esse affert aīo. Humanorū vero intellectuū plenitudo bene esse mundo / largitur. Exors specierū animus / in tenebris versatur. Mūdu⁹ vero humana defuturus p̄sentia: atrā pariter noctē subit.

¶ Intellectus / simul multa non intelligit. Cap. XIII.

¶ Intellectus est vnitas memorie: memoria vero numerus intellect⁹. **¶** Sicut vnitas est ante omnes numeros & omnium numerorum fons: numer⁹ vero omnis / posterior est vnitate & ipsius primarie vnitatis multiplicatio atq; resumptio: ita et intellectus est ante memoriam fons atq; initium memorie. memoria vero intellectui succedit: tanq; pars aī iterior & pfunda: & vt ipsi⁹ intellect⁹ plurimas / multitudo / resumptio. Licet enī intellect⁹ & memoria (quippe q̄ sūt vn⁹ rationalis & imortalis anim⁹) natura sint simul creata: intellect⁹ tamē ob duas causas / anterior & prior memoria esse pronūciatur. Primo quia collocat⁹ est i valis memorie: & est vt anterior animi pars qua in exedras animi intellectuales species irrūpūt. Memorie vero velut i pfundo subsidēs / vltima aīe pars est: q̄ intellectualib⁹ it obuiā speciebus / illarūq; delatiōes & motus sistit.

Sicut et vnitas in valuis omnium numerorū est collocata. Numeri vero in profundo & posteriore parte vnitatis. Secundo quia operatio intellectus prior est & anterior operatione memorie. vt que impregnatur ab intellectu: et omnes ab illo traduce captat recipitq; species. Et cū (vt dictum est in precedentibus) simplex et prima cuiusuis speciei intelligibilis deprehensio sit intellectio & proprius intellectus actus: secūda vero eius deprehensio sit prime intellectionis resumptio frequentia & iteratio spectās ad memoriā (Quippe secūdo intelligere recolere est: recolere vero actus est memorie et quiddā memorari) necesse est vt in sola vnitate & simplicitate iudicij & primogenie apprehensionis cōsistat ipsa intellectio. Recordatio vero siue memoria: in dualitate & omni deinceps numero cōsistere probatur. Est igitur intellectus vnitas memorie: memoria vero dualitas & numerus intellectus.

¶ Vnde fit vt intellectus simul multa non intelligat: sed continue tantum vnum.

¶ Nam intellectus est indiuisibilis & quiddā infectile minimū vt vnitas. Impossibile est autem quod indiuisibile est: simul duo aut plurima contingat / capter / apprehendat: sed continue tantū vnū. Per multa quidē & immensa id discurrere posse fatemur: sed nunq̄ duobus simul adesse duoue aut plura vnice complecti. sed continue tantum vni adest: tantum vnum contingit / sublabrat / introducitque in animum. Et hec facile intelliges per magnitudinē et punctum. Finge enim punctum mobile: idq; per totam rectam lineā ab vno eius extremo ad alterum discurrere. aut contra. punctū immobile: lineā vero rectā super punctū ferri ab initio ad finē. fieri nequit vt huiusmodi punctū: simul duobus aut pluribus / totius recte linee punctis adsit: aut simul duo queuis attingat sed continue tantū vni adest. Hec autē puncti super rectā lineā / aut recte linee super punctū delatio atq; defluxus: similis est intellectioni & primarie apprehensionī intelligibilū specierū. Est enim intellectus similis puncto & vnitati: intelligibiles vero species sunt vt linea & numerus. Eadē erit & propior quidē analogia: si puncti & linee loco sumpseris vnitatē & numerū: vnitate super numerū / aut numero super vnitatē discurrente. Nā intellectuales species / haud cōtinue sunt aut sibi bñuicē herētes / vt puncta in linea: sed muroq̄ abiūcte / discrete / diducte / vt vnitates i nūero.

¶ Et intellectus est indiuisibilis: et id quod intelligitur indiuisibile.

¶ Ex precedentibus duabus: manifestū est intellectū esse indiuisibile & partiū expertē. Quippe qui est vt vnitas & punctū. id autē quod intelligitur est eius obiectū: quod ipse intellectus suapte intelligentia capescit. Id quoq; (vt sub intelligentiā cadit) est impers: per precedentem illationē. Nam si diuisibile dixeris / quia id totū simul capit intelligitque intellectus: erit vt simul duo aut plura intelligat. Intelligit autē vt positum est assidue tantū vnū. Quicquid igitur intellectus sublabrat & apprehendit: vt hoc pacto sub intelligentiā cadit infectile est & partium expertus.

¶ Quicquid est vnum: est indiuisibile.

¶ Vnum hic intelligimus vere precisē & simpliciter vnū: vt intellectus hoc pacto vere vnus est. Similiter & quicquid intellectus actu deprehendit vere est vnū. Quod enī diuisibile est vnū non est: sed multa. Idcirco & vnum sensibile: non est vere vnū. Vnū vero intelligibile est vere vnū: & vnum simpliciter / vt quod diuidi & plura esse nequeat.

¶ Intellectus non modo simul multa non intelligit: sed & neq; bis idem.

¶ Sicut non possunt simul duo esse in intellectu & ab eo sublabrari atq; intelligi: ita & neq; intellectus bis idem intelligit. Nam si dixeris / secundo idem intelligit, dico quoniā non intelligit sed recollit / iterat ac resumit: quod primo intellexit. igitur iam non intellectio est: sed recordatio & memoria. Est enī mēoria intelligentie dualitas / numerus / iteratio / resumptio. Et prima dūtaxat rei eiusdē perspectio & vnialis apprehensio: ad intellectū referenda est / et intellectio vocitanda. Secunda vero referenda ad memoriā: & minime intellectio / sed recordatio dictitanda. Nam intelligere simpliciter vnice & primo: intelligere est. At iterum intelligere: siue secundo aut tertio intelligere: iam non intelligere est / sed recolere resumere & recordari.

¶ Intellectus repente et in instanti intelligit.

¶ Nam intellectus est impers: & id etiā quod intelligitur / est absq; quantitate & numero partiū. Qualia igitur sūt optius intellectiōis extrema / speculatrix inquā potētia et spectabile obiectum: tale est & interstes temporis mediū / in quo coniūguntur & copulantur. In in-

... Dicitur

... analogia

Obiectio

stanti igitur & indiuisibili temporis fit ipsa extremorum copula: quae est intellectio & intelligibilis rei ab intellectu deprehensio. Rursus quia utrumque est indiuisibile & intellectus et id quod intelligitur: utrumque totum alterum simul absoluit & non parte post partem. Intelligibile quippe totum: toti simul expanditur & adaperitur intellectui: ac totum simul subit intellectum. adeo ut nulla ex parte neque ipsius intellectus neque intelligibilis: fieri possit in intellectu successio. Si enim in intellectu contingeret fluxus atque successio: aut intellectus esset partibilis: aut intelligibile aut utrumque.

7 **¶** Vnde fit ut nulla intellectualis species: duobus momentis aliquo tempore perseveret in intellectu.

¶ Si enim aliquod intelligibile siue aliqua intellectualis species: duobus momentis aut aliquo tempore perseveret in intellectu: intellectus intelliget bis idem. Nam semel in primo momento & prima parte temporis intelliget: deinde secundo in secundo instanti & secunda temporis parte. Atqui prius positum est intellectum non intelligere bis idem. Rursus omnis intellectualis species postquam in intellectu puecta est: continuo transit ad memoriam: in qua recipienda est & asseruanda. ita ut nequeat primo & secundo momento manere: subsistere & residere in intellectu. Secundo enim momento fieret eius species ab intellectu resumptio: qui actus est memorie: non intellectui proprius. Et sicut inter unitatem et numerum non est dabile medium: nam sola unitas est unitas: unitatis vero prima et minima iteratio: extemplo ab unitate labitur ad numerum: & numerus ac dualitas ceterum ita & inter intellectum atque memoriam: que sunt extreme animi partes: medium in animo interhiat nullum: in quo ipsa intellectualis species resideat. Hec enim eo duntaxat quo oritur & captatur momento perseverat in intellectu: reliquo vero toto tempore: saluatur in memoria. Est enim intellectus unitas: primas & ortus intellectualium specierum: memoria vero earum dualitas: finis: numerus: multitudo. Tantum enim semel siue secundum unitatem: aut vno tantum instanti: est & subsistit omnis intellectualis species in intellectu. pluries autem siue secundum numerum: aut pluribus instantibus subsistit in memoria. Nec possibile est dicas de eadem specie: primo et secundo subsistit in intellectu. sed primo tantum et vnicuique in intellectu: secundo vero diuidue aut quouis numero in memoria. in qua stabilis est: permanens: salua & euiterna. Et hic de intellectu agente & practico loquimur: ut intelligibile specie ab exteriori obiecto emendicat: disquirat: receptat: & eandem ad memoriam cõfestim transmittit. Nam possibile est intellectus: est ipsamet memoria. Specu-
latius vero intellectus: pluries eandem speciem: a memoria resumit.

8 **¶** Non est dabile primum temporis instans: quo intellectualis species subsistit in memoria.

¶ Nam omnis intellectualis species: oritur et incipit intellectualis esse in intellectu. Et in eodem per precedentem: solo quo orta est instanti perseverat: confestimque transit ad memoriam. Omnis igitur alio instanti: postquam fuit & cepit esse in intellectu: cum sit in animi thalamos introducta: est & subsistit in memoria. Sed iterumque duo instantia: reliquuntur alia instantia: numero infinita. Impossibile enim est duo instantia: subiunctim in tempore esse attigua & proxima. Post igitur illud primum instans: quo intellectualis species cepit esse in animo: captata & deprehensa ab intellectu: nullum est aliud primum: quo ceperit esse in memoria.

9 **¶** Intellectus (licet intellectualis species primo in eo subsistat) passibilis non est sed sola memoria.

¶ Nam nichil in instanti pati: nullaque momentanea fieri passio dicitur. Fit enim omnis passio in tempore. Intellectualis autem species: solo instanti: habet esse in intellectu. Cetero autem toto tempore & euo: habet esse & stabilitur in memoria. igitur & intellectus ab intellectuali specie: manet impassibilis: sola vero memoria ab ea passibiliter ac diuidue afficitur.

¶ Comparationes intellectus & memorie adiucem.

Cap. XIII.

¶ Omnis intelligibilis species est successiva in intellectu: permanens in memoria.

1 **¶** Omnis quippe intellectualis species: solo instanti in intellectu perseverat: in memoria vero: aut secundum tempus aut in futuro toto euo saluatur. Succedit igitur & transit omnis species per intellectum: stat vero figuratur in memoria.

2 **¶** Intellectus aut nichil est: aut tantum unum est: & continue aliud et aliud. Memoria vero aut nichil est: aut multa: aut omnia.

¶ Intellectus (ut sepe diximus) ab initio nichil est. Nullam enim ingenitam habet speciem: nulla naturali affectus est imagine. Est tamen potentia omnium: & natus est fieri omnia. & aliquando incipit omnia fieri: & continue fit aliquid: quamdiu sigillatim aliqua intelligibilis

spēs illū subit. Et cū vt probatū est / duo simul intelligere nequeat / sed tantū vnū impers & minimū: nō potest simul esse duo / sed tantū vnū. Impossibile enī est vt due intelligibiles species: simul & ex equo in ora / in āgustias & fauces intellectū irrūpant / simulq; in animo recipiant. Et rurū cū nulla intellectualis species / duobus momentis perseueret in intellectu: intellectus nō est bis idem aut duobus momentis idē. sed cōtinuo speciei succedit alia species: quoad decursa sit & absoluta intelligibiliū specierū linea sitq; factus oīa intellectū. Est igitur intellectū aliūduo aliud & aliud: & nūq; simul duo aut plura. Et hec iterum de practico & acquisitiuo intellectu / vt prius dicunt. Nā speculatiuū intellectus / qui relicto exteriorē obiecto & mundo: in adytis animi / solā internā mēoriā speculat: immutabilis est & sēper idē. Porro memoria ante operationē practici intellectū nichil est: quippe inanis & vacua. deī de fit aliquid per alicuius speciei susceptionē. Postq; vero multis durata est speciebus: est plurima. Deinde cōsumato specierū curriculo: cū iā desit intellectus esse practicus: cū circa memoriā speculatiuus esse incipit: memoria est omnia / perpetuo omnia futura.

¶ Intellectus ab initio nichil est / aliquando fit omnia: factus vero omnia / rursum in fine nichil est. 3

¶ Intellectus: intellectus agēs. Nā is (vt dixim⁹) ab initio nichil est. incipit autē aliquando fieri omnia: & cōtinuo fit aliquid & aliquid / aliud & aliud: quoad oīa factus sit. Omnia autē factus / rurū in fine nichil est. Nā vt ab initio nullā gestabat speciem & nichil erat: ita & in fine nullā rurū probatur habere in se speciem. Omnē quippe intelligibilem speciem / deponit i mēoria: que sola est oīa & specierū oīm loc⁹. In ipso vero intellectu / nulla perseuerat spēs. 4

¶ Sicut mūdus per sensum / omnia presentat intellectui: ita & intellectus omnia que habet a mūdo / memorie imprimūt. Memoria vero in fine eadem omnia / intellectui presentat. 4

¶ Nichil denegat mūdus humano intellectui: nulla ab eius subtrahit intuitu. sed omnem quam in se cōtinuo sensibilem substantiā: eidem per sensū presētat / seq; totū cognitioni & lustrationi eius offert. Similiter et intellectus nichil abscondit a mēoria: nichil nō illi cōmendat & imprimūt. Quicquid pri⁹ per sensū in mūdo (vt practicus) vidit: in illā traducit. Rursum memoria / neq; mūdo / neq; intellectu reperitur infidelior. vt aliquid ab intellectu susceperit: quod nō illius speculationi & arcane actioni obuiam ire iubeat: singula in fine referens ac illi perpetuo obijciēs. Impossibile ē est aliquid interire eorū que recipiūt in mēoria: aut aliquid esse in memoria / quod sit speculatiuo intellectui iperuiū / occultū / incognitū. Tot⁹ enī speculatiuus intellectus: est in tota memoria / vt actus in potentia / totam iugiter perlustrat memoriā illiq; semper adest et omnia que in ea sunt videt. Nepe intellectus & lux est memorie: & opifex autor que eorum omnium que sunt i memoria. 5

¶ Omnia pri⁹ erāt in mūdo / transierunt per intellectū / facta sūt in mēoria. 5

¶ Hec ex precedentibus / euadit q̄ manifestissima. Nā intellectus omnia que sunt in mūdo / in suā transfert memoriā: sibi cōsubstantialē / coeua atq; vnā. Est enim medius inter mūdū et suū ipsius memoriā. vt practicus ab initio / respiciens mūdū: vt vero speculatiuus / in fine / conuersus in mēoriā. Igitur intellectus transitus quidā est: & deflux⁹ oīm a mūdo / ad mēoriā. 6

¶ Memoria est immutabilis. quod semel facta est semper est.

¶ Intellectualis spēs postq; recepta ē i mēoria: perseuerat saluatorq; in mēoria: & id qd semel facta est mēoria: nō mō diu sed semper est futura. Quo enī semel / vt canūt / est ihuta recēs: seruabit odorē resta diu. Est enī mēoria stat⁹ / cōseruatio futurū eūq; specierū. sicut & intellectus ex opposito dicūt intelligibiliū specierū mot⁹ / transit⁹ / decursus / tēpus et presēs. Nā sicut de tēpore nō habemus (vt aiunt) nisi presēs / nūc & instans: et est solū tēpus quando fit & nō pmanet: eū autē incōsumabile est fixū et permanēs: ita et intellectuales omnes species / in intellectu dūtaxat secundum nūc et instās presens residere dicte sunt: in mēoria vero stant p eū. Rurū oīs intellectualis species: haud in aliquo alio subsistere nata est: q̄ i minore mūdo et in hoīs anima. intrat autē ac subit hoīs animum / per valuas intellectū: a quo euestigio trāsit ad mēoriā et recipitur in mēoria. Est enī intellectus anterior animi pars: & qui solus omnes intellectuales species / intus admittit. Mēoria vero pars est anime interior: cui afferuādas species / intellectus cōmendat. A memoria vero ad intellectū regress⁹ fieri neq; vllus: vt relinquēs mēoriā intellectualis species / ad intellectū & ad ipsa ai ora nauosa re-

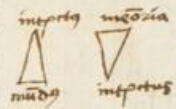
ueritatē. Et in alio nullo subsistere potest / q̄ in meōria. Perseuerat igitur iugiter ac stat in me-
 moria. Si eni digredi et exterminari ab aia / intellectualē speciē potueris: necesse est vt fiat ei⁹
 a meōria / ad intellectū. regressio. sitq; spēs ad intellectū reciproca: vt i idē valuit / quib⁹ miore
 mūdū aīmq; subit / sese foris nauē oīa pripiat. Omnis autē speciēs ostēsa est: tantū semel &
 vno instāti: nata esse in faucib⁹ intellect⁹. Rur⁹ intelligibilū entū / nichil interit. Intellect⁹
 alis autē speciēs: est intelligibile quiddā. interit igit ipsa nūq̄. Et si nūq̄ interit: seper est et subsi-
 stit. vbi esse & subsistere est nata: scilicet i niore mūdo / in animo / in deniq; meōria. Est igit
 et animus et meōria mutabilis: & quicquid semel est facta seper est futura. Intelligē rurlū li-
 neam eui. cui simillimus est animus. Est enim animus immortalis: creatus in euo / habens du-
 rationis initium / finem nullum habiturus. linea vero eui / ab certo pariter orta initio: nul-
 lam periodū offendit. Si igitur totus animus / similis est euo: erit prima & anterior animi ps
 (quam vocamus intellectū) simillima eui initio / id est primario toti⁹ eui pūcto siue ipsi⁹ eui
 origini. reliqua vero animi pars / quam memoriam vocam⁹: similis erit ei toti⁹ / quod in euo
 post primū eius punctum relinquatur. Hoc autem est infinitū et sine fine. Est itaq; et memo-
 ria sine fine: et quicquid est in memoria / memorie cœuiternum. Est enim intellectus dunta-
 xat punctum / fons & ortus intellectualiū specierum. Memoria vero earum est infinita linea
 numerus / conseruatio et euum.

7 **Intellectus sigillatim est omnia: memoria vero est omnia simul.**

Nam per omnia / discurret intellectus. et cōtinue est aliud & aliud: quoad sit absoluta in-
 telligibilium linea. Omnia autem continue recipiuntur in memoria & conseruātur in me-
 moria. & quecūq; ab initio ad finem / in ea recepta sunt: simul in ea perseuerant. In fine igit
 illi omnia insunt. & est ipsa omnia simul.

8 **A mundo ad intellectum / vna fit pyramis sensibilis: ab intellectu vero ad
 memoriam reliqua intellectualis.**

Figura que exurgit a tota simul multitudine / ad vnitatem: aut ab vnitatem / ad totam plu-
 ralitatem: aut est pyramis / aut pyramidi similis. In mundo autē est et subsistit tota entū mul-
 titudo: versanturq; in eo cuncta simul sensibilia. Similiter et in memoria / tota subsistit intel-
 lectualium specierum frequentia: in qua omnes intellectuales species sunt / saluāturq; simul.
 Mundus igitur simul est oīa: itidem et memoria simul omnia. Intellectus autem nunq̄ est
 omnia simul: sed continue tantum vnum / minimum / & impers. Est igitur intellectus apex
 mundi et memorie & vtriusq; centrum. A mundo itaq; et memoria ad intellectum: sunt in
 vtrāq; partem / due pyramides. sensibilis vna: cuius basis mūd⁹ / alia intellectualis: cuius ba-
 sis / memoria. Intellectus vero conus est et vertex communis vtriusq;.

9 **Memoria perinde atq; intellectus: est indiuisibilis et impartibilis.**

Nā meōria est intellectu cōsubstantialis: rei tātū & ratiōis discriminē / ab intellectu distingue-
 da. Sunt enī intellect⁹ et meōria: vni⁹ rationalis & immortalis aie / vna atq; indiuidua substātia
 que (vt aiūt) tota est toti corpori: & tota cuilibet ei⁹ pti p̄sens. Est igitur memoria eiusdē natu-
 re / cui⁹ & intellect⁹: imaterialis / icorruptibilis / insensibilis / simplex / nō quāta / indiuidua & i pti-
 bilis. Quicquid enim diuidi potest: sensibile / materiale & corruptibile sit / oportet.

10 **Vnde fit vt in memoria / sint omnia vtrobiq; simul: & tempore & loco.**

Sensibiliū substātiarū & eorūq; sūt in mūdo: differentiones ac circūstātie / sūt tēp⁹ & loc⁹.
 Nā scdm locū & tps: q̄tuor sūt rez: essēdi siml̄ modi. Aut ei aliq̄ & tēpore et loco diuidūf. vt
 Nabuchodonosor & Dauid. hic enī tēpore prior & ātior: ille posterior. hic hierosolymorū:
 ille Babyloniorū regno potiti sūt. Aut aliqua loco quidē cōiūcta sūt / tpe diducta: vt Dauid
 & Iosias. Ambo enī diuersis etatib⁹ Iherosolymorū reges extiterē. Aut loco diducta sūt / tpe
 vero cōiūcta: vt Dauid & Naas āmonites. Ambo quippe synchroni & cōtēporanei: diuersis
 in locis / regni sceptris p̄fuere: Dauid in Iherusalē / Naas in Rabath filiorū Ammon. Aut aliq̄
 demū loco et tempore sunt simul. hoc autem modo / nulla in mundo subsistunt entia. Nam
 quecūq; in mundo sunt / sensibilia sunt: & que sine aut vtriusq; aut alterius (loci scilicet aut
 temporis) differentia / subsistere nequeunt. Quod igitur fieri nequit in mūdo: commodius
 fit et adimpletur in homine / mundo minore. cuius impers & insensibilis memoria: simul om-
 nia / suis finibus excipit. omnem intra se recludit speciem: nō modo simul loco & tempore /
 sed & supra locum & tempus / modo quopiam sensibilibus eminentiore.

Primus	Posterius	Prius	Posterius	Prius	Secundus
	Nabuchodonosor Babylon	Dauid Iherlm		Iofias Iherusalem	
Tertius	Prestitūc		Idem tempus		Quartus
	Naas Rabath	Dauid Iherlm	Hoc modo nulla in mundo sunt simul Idem locus		

Quæ sit figura intellectui & que memorie apta.

Cap. XV.

Intellectus est vt

ante pars anterior: memoria vero interior: & vt anime profundū & vltimum.

Sicut sensibile speculū duabus cōflatur superficiebus: vna illustri & anteriore/ p quā in eo recipitur & itroducti inago. Alia interiore/ pfunda & opaca: que eandē imaginē fulcit/ cōtinet/ visui rēp̄sentat facitq; apparere: ita & in aīa/ duas pari analogia animaduerte superficies duo pūcta/ geminosq; aspectū. Supficiēs animi anterior: ea est que intra animum species admittit. interior vero & pfunda/ que iisdē speciebus it obuiā: que eas claudit/ cōtinet/ alteri faciei rēp̄sentat & apparere facit. Prima/ intellectus: secūda/ memoria nūcupat.

Intellectus natus est per omnia ferri/ discurrere/ penetrare: memoria vero stare immobilis est nata.

Intellectus ex actu oīm: oīa ediscit. haurit vniuersorū species: refertq; cunctorū vestigia & sigillaria/ ad memoriā. Debet igit sensib⁹ euectus ferri & discurrere per mūdū & penetrare per oīa. vt i ipsis rerū adytis factus/ vt intra oīa receptus: rerū naturā clarius/ emendullatius & intimi⁹ rinef/ scrutetur/ intueatur. Memoria autē stare immobilis est nata & subfide itellectui: vt q̄ nichil a mūdo/ sed oīa ab itellectu p̄stolat. Fit enī itellect⁹ emin⁹: quodā motu & ab ipso mūdo oīa. Mēoria vero comin⁹/ sine motu & ab ipso itellectu: oīa fit. Est autē femotior a mūdo itellect⁹: q̄ ab itellectu mēoria. breuioreq; radio/ memoria ab itellectu: q̄ itellectus a mūdo rerū species desūmit.

Vnde fit vt itellectui/ ad motū & penetrandū p oīa: propriū sit acumen.

Nam cuiuscq; inest acumen et angularis apex: id facillimē per omnia fertur/ ac penetrat et intra cūcta/ nulla vi admittitur. Vt angulus acutus/ facilius omnia subibit et cūcta subulabit: q̄ obtusus. aptior quoq; est ad motū/ q̄ obtusus. difficilior quippe resistit mediū acuto angulo q̄ ob. ufo. minūque ab obruso angulo/ diuelluntur aer aut aqua/ per q̄ delatio motusue exercetur q̄ ab acuto

Intellectus est maxime actiuitatis & nullius continentie. Memoria null⁹ actiuitatis est & maxime continentie.

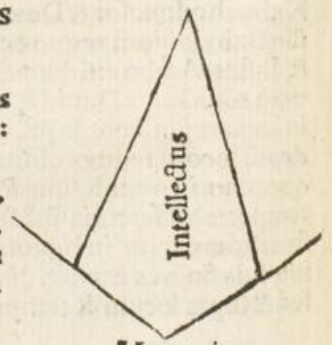
Intellectus est suapte natura agens: memoria vero passibilis. Quascūq; enī species captat a mūdo itellectus/ haud sibi ipsi illas imprimat: sed statim cōmēdat memorie. que licet null⁹ sit actiuitatis/ nullasq; disquirat a mundo species: dispansissima tamen est et amplissima cōtinentie. Omnia quippe in illā deriuantur/ in ea fulcūtur saluāturq; quecūq; practicus itellectus circa mundum negociosus/ in animū introducit.

Angulus acutus/ itellectui est proprius: obtusus vero memorie.

Nā acut⁹ angulus/ est ad penetrandū aptior obtuso: & minoris cōtinentie & capacitatis. Obtusus vero cū ad penetrandū sit hebes: cōtinentie tñ & capacitatis/ reperitur esse maioris.

Intellectus et memoria: a diuicem sūt transpositi.

Nā finge itellectū/ angulū esse acutū: mēoriā vero obrusū. Itellect⁹ velut dux p̄uius & p̄rochus animi: suapte natura i ante p̄git/ p oīa penetrās. Mēoria vero pedissequa itellectus: oīa que ab illo captant in sese receptat & saluat. Est igit anguli acuti (qui est itellect⁹) acumē in ante cōuertēdū. Anguli vero obtusi (que est memoria) latera sūt in ante cōuertēda: acumē vero postrosū. Hoc ei pacto memoria ab ytraq; parte & latere: cōplectet/ recipiet/ ambibit q̄cūq; p̄uio itellectui occurrēt.

Parochus & dux m̄ptiay

6

Angelicus intellectus anterior est humano: humanus vero angelico posterior/et ut angelici profundum et vltimum.

¶ Angelicus intellectus antiquior est humano: & i anteriore ad deū parte collocatus/velut prius & dux/hūane in deū subuectionis. Humanus vero post angelicū factus & situs est: tanq̄ inū & pfundū itellectū diuineq; lucis & cognitiōis vltimū.

¶ Vnde fit vt angelicus intellectus et humanus: sese adinuicem habeāt vt intellectus & memoria. 2

¶ Nā sicut intellectus est anterior animi pars/in ipsius aie valuis & aditib⁹ collocata: memoria vero interior aie pars/residēs sub itellectu: ita & angelic⁹ intellect⁹/humano antistat itellectu deo vicinior & ppior. Hūan⁹ vero stat sub angelico/eo paulo inferior. Et sicut primogenia dūtaxat eiudē itelligibilis sp̄i captatio/ē vere itelligētia: secūda vero ei⁹ speculatio: nō vere & simpliciter est itelligētia/sed itelligētie resūptio & iteratio/quā vocam⁹ memoriā: ita & solus angelicus intellect⁹ est vere simpliciter & primogeni⁹ intellect⁹: & vt itellectualis vnitas. Human⁹ vero haud simpliciter & vere est intellectus: sed secūdus intellectus & primi itellect⁹ iteratio/resūptio/dualitas/ & velut quedā angelici itellect⁹ mēoria. Diffiniū⁹ enī pri⁹ itellectū simplicitate/primitate & vnitate: memoriā vero dualitate & alio quouis numero.

¶ Diuine lucis radius ortus a deo/transit per angelicum itellectū: stat manetq; in humano. 3

¶ Sicut in hoīe intellect⁹ est trāsīt⁹ oīm itellectualīū specierū/que sensibilibiter oriūtur a mūdo: earū vero stat⁹ & vltimū dicta est memoria: ita & angelic⁹ intellect⁹/transitus qdā est & īplūūū diuine lucis/q̄ a deo sui mot⁹ habet initiū, hūan⁹ vero stat⁹ ē & meta eiudē lucis: q̄ in hūana mente collecta/in diuinā quādā specie vultūq; figurat. Sicut enī nulla itellectualis species/pseuerat aut manet in itellectu: sed penetrās p̄ itellectū/ferē transitq; cōfesti ad memoriā: ita & diuina illa lux/recepta primū in angelico itellectu: in illo haudqua⁹ figit aut immobilis cōtinet: sed p̄ illi⁹ trāsparctiā: i hūanū vsq; itellectū defertur.

¶ Vnde manifestum est deum ad vtrūq; itellectum/eo se modo habere: quo mundus ad humanum itellectum & humanam memoriā. 4

¶ In primaria & excūtanca eruditiōe & cōsumatiōe hūani itellect⁹ a mūdo/pensibilium species: initiū mot⁹ & ort⁹ specierū/est mūd⁹. Mediū vero earū trāsīt⁹: hūan⁹ itellect⁹. Finis autē motus & specierū status: hūana mēoria. In hoc itaq; motu ante mūdū nichil est & post memoriā nichil. In arcana autē alia potiore eruditiōe & cōsumatione hūani itellectus a deo/siue i susceptiōe itelligibilis iusibilisq; lucis: de⁹ piter est toti⁹ mot⁹ initiū & fōs experire a mēte claritatis. Angelic⁹ vero itellect⁹ mediū est: p̄ quod lux eadē succedit atq; deferri. Human⁹ autē finis & diuine eiudē lucis stat⁹. Est igitur de⁹ ad angelicū & humanū itellectū: sicut mūd⁹ ad humanū itellectū humanāq; memoriā. Vnde fit vt ante deū/ nulum sit diuine lucis iubar: & post hominē iterū nullū. sicut neq; ante mūdū/ vlla est fēsbilis species: neq; post memoriā vlla. Diuina quoq; lux/i deo est vt i fōte. In āgelos vt i fluuio & delatione sui. In homine vero vt in mari siue curriculi periodo. ^{in finali timo}

Deus primum ab eterno sibi ipsi cognitus est: deinde angelico itellectui innotuit. postea humano/ac deinceps alteri nulli 5

¶ Lux est eorū que abdita/arcana & incognita sūt: apparitio/sciētia/referatio & demonstratio. Lux autē primū in deo est: qui et ipse tota sincera & immaculata lux esse diffiniit: q̄ sibi ipsi ab eterno aderat/semetipsā cōtuebatur/librabat/appēdebat. Deinde diuina illa lux creationis motu extra se pfecta: duo sibi susceptacula/domicilia & naturalia specula adaptauit/angelicū hūanūque itellectū. & in angelico primū recepta: demū p eūdē/ i hūanū quoq; itellectū deriuari voluit: atq; in eo ipso figi colligi & figurari/ sui splēdoris iubar Nichil q̄ post humanū itellectū: diuine illi⁹ inuisibilis lucis/efficitur capax. Igitur de⁹ iprimis & ab eterno sibi ipsi/ modo nobis ignoto cognit⁹ & perui⁹ extitit. Angelico deinde itellectui & humano: per inhabitatiōe diuine sue lucis/ post creata secula innotescit. 6

¶ Vnde fit vt trina sit diuina cognitio: diuina/angelica/humana.

¶ Quod pfectū est: trinū est. Diuina autē cognitio & sciētia/est pfectū qdā. diuina igitur sciētia/est & trina: diuina/angelica/humana. Diuina: est qua de⁹ deo pellucet & peruius sit.

Angelica: qua deū angel⁹ cōtēplāf. Humana qua de⁹ hoī suffulget & inotescit. Et he tres sciētē sūt eiusdē obiecti scilicet dei: sed diuersorū subiectorū dei/ angeli/ hominis.

¶ Sciētia dei prima mēs est: secūda intellectus/tertia ratio.

7 ¶ Hec tria mēs/intellect⁹ / ratio: licet a plerisq; nullā putent habere differētiā / latissimo tamen distant intervallo. Nā mēs est solū dei. Intellectus angeli. Ratio hoīs. Mēs enī dicitur eā vis: qua de⁹ seip̄sū phēdit & intuetur. Intellect⁹: qua de⁹ ab angelo captat. Ratio qua de⁹ ab hoīe. Mēs est qua idē / dinoscitur a seip̄sō. Intellect⁹: quo pximū pximo et attiguc / sit e medio reuelatur. Ratio qua: q̄ medio aliquo interluante discludūtur: sibi uicē p mediū nudantur. Rationi qppe propriū est: vt p mediū discurrens sensū / ad finē oggrassetur. Igitur & deus ipse cū sit vnicū & sui et āgeli / & hoīs obiectū: a seip̄sō mēte dinoscitur / ab āgelo itelle dū & sine medio. ab hoīe vero: ratiōep mediū angelū discurrete / subulāte & p̄tēte finē.

8 ¶ Cognitio ratione humana inferior / sensus dicitur: ad quam vsq; diuine lucis / inuisibilis radius minime pertingit.

¶ Sub hūana ratiōe / alia est cognitio quā sensū vocam⁹: ad quā vsq; minime ptingit / diuine lucis imaculatū iubar. Et hec vltima & extrema est cognitionū oīm: & velut oīs diuine sciētie nox / occasus / tenebre atq; yp̄stasis. Sicut enī terra / pstantiorib⁹ trib⁹ elemētis subsidens: suo pte pōdere in imo & mūdi cētro colligif: ita & sensitiua dinoscēdi vis / a ceteris intellectualiū cognitionū yiribus / velut abiecta & humiūstrata ferripauis vice calcatur & postergatur. Et sicut terrā cū superiorib⁹ trib⁹ elemētis / cōuenit seime solo noīe elemētis / Sūt enī quatuor elemēta ita & sens⁹ cognitio / pene solo noīe / ceteris tribus cōtēplatiuis facultatibus copulatur: cū sit & vocetur cognitio. Sūt enī cognitiones quatuor. Et sicut tria prestātiora elemēta ignis / aer / aqua: iterna aliqua vi motrice & naturali agitatione p̄dita cernunt (Ignis siquidē ab actū pprio fertur cōcitatūque in altū. Vent⁹ qui aer quidā est in latū rapitur. Aqua p seip̄sā vitalē actū gerēs: in lōgū diffluit atq; suis fōtib⁹ in mare labitur. Terra vero velut fex & retrimentū superiorū elemētorū: suapte natura manet imota / q; nullam locorū differētiā p seip̄sā defertur) ita & celsiores tres cognitiones: mens intellect⁹ / ratio / hāc adinuicē cognationē habēt: q; sunt cognitiones diuine / que circa deū vt obiectū versētur. Mēs etenim vt ignis tēdit in altum. Intellectui lateralis aspectus cōgruit. Ratio in lōgum / fertur. Mēs vt corp⁹ est. Intellect⁹ vt sup̄ficies. Ratio vt linea. Extrema vero sens⁹ cognitio & pūcto & terre similis dicat. puncto: q; caret intervallo sitq; cognitionū breuissima. que supra aut extra corp⁹ fundi nequeat: q; nichil aliud / q; corporeū & materiale: captare & intueri sit nata. Terre vero eadē de causa: q; pressa in imo / celos exterebrare / celestia rimari entia vetef. que diuino lumine / nūq; feriatur: sitq; diuine totius gnaritudinis / scientie & allurrectionis expers.

yp̄stasis. v. pstantia
mixtura sine forma
& p̄mordial materia,
Terripauis / qd cū pulli
pascuntur ex ore eorū de
redit - & terrā p̄fert.

¶ Libri de intellectu finis. Gratie deo vtriusq; intellectus opifici totiusq; lucis fonti inuisibili.

F

H

T abula eorum que in libro de intellectu pertractantur.	
Libri de intellectu capita	16
Cap. I.	
Q ^z tantum gemini creati intellectus propositiones	10
Cap. II.	
De simplicitate angelici intellectus: & permixtione humani. propōnes.	9
Cap. III.	
Q ^z deus est vtriusq ^z intellectus obiectum	Propōnes. 9
Cap. IIII.	
De vtriusq ^z intellectus speculari natura: & amborum illustratione a deo.	
Propositiones.	7
Cap. V.	
Q ^z Angelicus intellectus sit interior & cōtemplatiuus: hūanus vero vt exterior/practicus/actiuus. Propositiones.	7
Cap. VI.	
Q ^z diuina mens omnia in angelico concepit intellectu: scripsit in humano.	
Propositiones.	8
Cap. VII.	
De duplici actione hūani intellect ⁹ : praxi scilicet & cōtēplatiōe	Propōnes. 10
Cap. VIII.	
De ortu intellectualium, specierum a mundo: transitu earum per humanū intellectum & statu earumdē in memoria. Propositiones.	10
Cap. IX.	
Q ^z omnia prius fuerunt in intellectu: & extra intellectum facta tandem in intellectum reuertantur. Propositiones.	8
Cap. X.	
Quo pacto humanus intellectus dicatur esse in corpore: & non esse in corpore. Propositiones.	8
Cap. XI.	
Q ^z vterq ^z intellectus eo quo creatus est modo consumatur. Propositiones.	6
Cap. XII.	
Q ^z angelici & humani intellectus se habent quomodo fluxe et permanētes qualitates. Propositiones.	9
Cap. XIII.	
Q ^z intellectus simul multa non intelligit. Propositiones.	9
Cap. XIII.	
Comparationes intellectus & memorie adinuicem. Propositiones.	10
Cap. XV.	
Que sit figura intellectui & que memorie apta. Propositiones	10
Cap. XVI. <i>et vltimū</i>	
Q ^z angelicus intellectus ad hūanū est vt intellectus ad meōriā. Propōnes.	8

CAROLVS BOVILLVS SAMAROBRI NVS AMPLIS-
SIMO PATRI CAROLO DE GENLIS PONTIFICI NO-
VIODVNENSI. S. P. D.

Vm libellum de intellectu imprimis edidissim / sacratissime
 presul: tantisper laxatis mentis habenis / a nouorum opuscu-
 lorū editione supsedebā: quoad menti ingereret sese / quid po-
 tissimū post intellectu afferrem in medium: cuiue generi eme-
 dullādo atq; retegēdo / nostra famularetur oratio. Affuit autē
 illico sensuū gen⁹: quod quia cognatum quidē est vicinumq;
 intellectui / presertim hūano: de seipso quoq; verba facere a nobis ipetrauit.
 Egre quippe ferebat / si vim intellectiuā prouidam toti⁹ humane rei dome-
 stice matrem familias / ceterarumq; viriū sagacissimā moderatricem / prolo-
 quuti essēt: q; eramus: nisi & quotquot eidem subsint ancillule / quibusue illi
 ministrāt ordinib⁹ / pari tractatulo pmerem⁹. Rat⁹ itaq; hanc sensuū obiur-
 gationem merito cōpescendam / satisq; esse faciendū humani intellect⁹ pedis-
 sequis: vniuersā ei⁹ cliētēlā hoc opere pro viribus referendā suscepi. Est autē
 sēsūū turba: in hēxadis primi pfecti nuēri examine ac lance / perpulcre pen-
 sata / discreta & numerata. Quinq; enī sunt ^{sensus} quos limentinos & excutaneos
 nūcupare solem⁹: Tactus / Gustus / Olfact⁹ / Visus / Audit⁹ / qui ad hūani cor-
 poris podium & cuticulā exporrecti: eorū que citra hominē sunt / censores
 euadunt & arbitri. primūq; mūdanarum specierum cōmeatum: suis infun-
 dibulis / in hominis exedras ac thalamos iportant. Superest vero sensus ali⁹ /
 horum quinq; sensuum materialis apēx: natura subcutaneus / intern⁹ abdi-
 tusq; i cerebro: quam nos imaginationem vimq; noctilucorum spectrorum
 ac visorum inspectricem / nuncupamus. Hec enim solerti officio / specierum
 defecationi iussa preesse: allata ab extimis limentinisue sensibus mundana-
 rum rerum sigillaria ac species (elimata prius ab eis omni materialiu atomo-
 rum scobe) in penetralia intellectus / in toti⁹ hūane cognitionis penitissimū
 secessum & eminentissimum verticē transmittit. Nā intellectus & huic imagi-
 natie facultati & excutaneis sēsibus presidens: supremā hoinis operationē
 molit⁹ / pascitq; animū defecatissimarū & imaterialiū specierū suffitu. His ete-
 nim septenis cognitionum viribus: natura minorem mūdum / maiori mūdo
 commode exequauit. tantisq; facibus / humanā substantiam illustrauit: quā-
 tis erronum lampadibus maioribusue ignib⁹ celestia corpora succendit atq;
 adornauit. Que igitur post tractatulum de intellectu / orsi de sensu dicere / in
 opusculi formā redēgimus: sub clarissimi tui nominis tutelam / prelo demā-
 dari curauimus. quo & posticā liuidulorum sannam ac Rhinocerotiam nas-
 sitatem / nichil expallescant: & illustriorem sibi lucem vendicent. Vale.

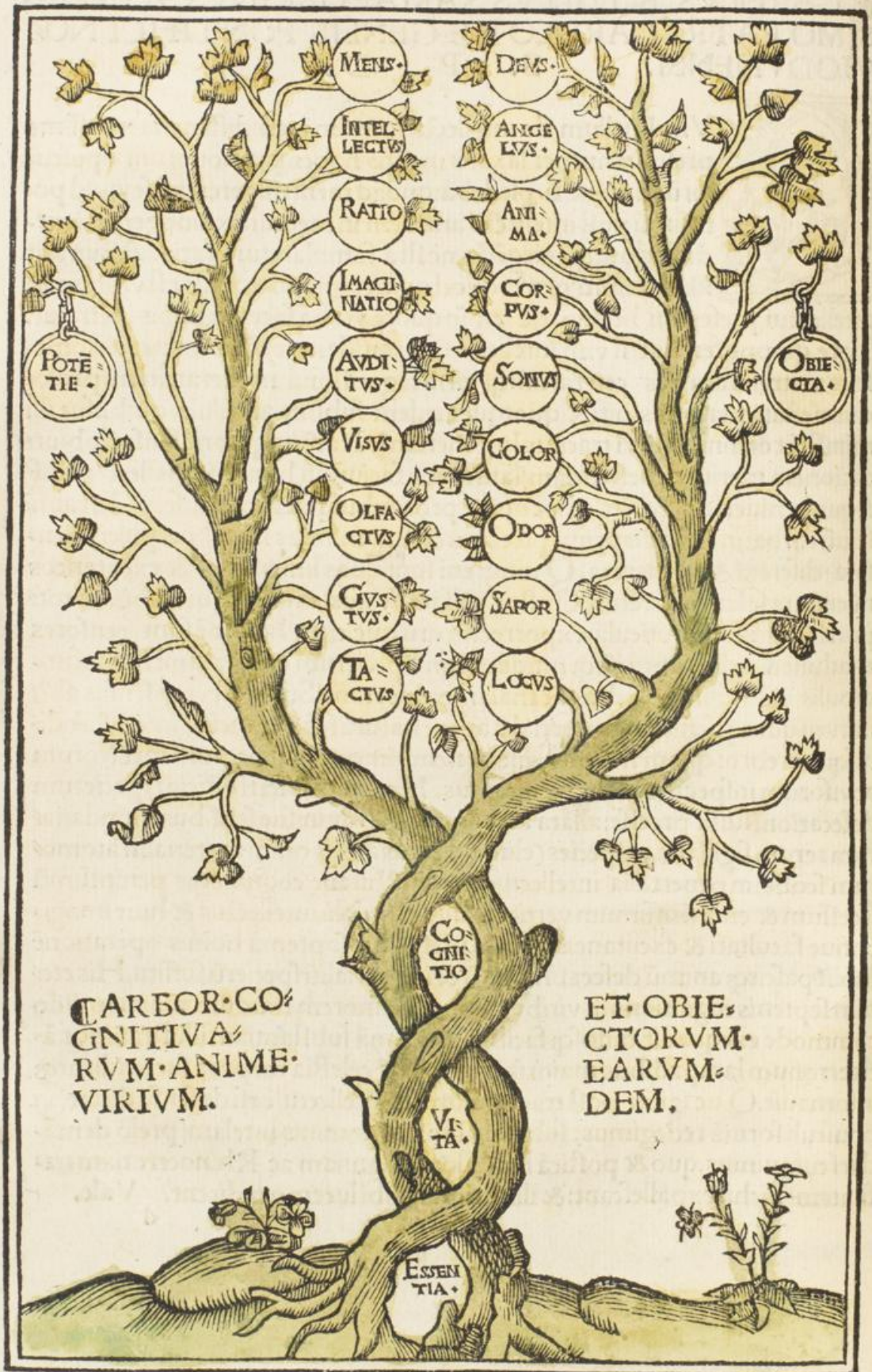
Hexas ad 4 sexmitas
sexiferos/exiferos

Podium loco poretis qd domus
instar pulpiti. ex qd spectat solis
Infundibulis instrum q
liquores infundit in vasa
Exedra loca sut sparsa in
domibus q trichinias / rana
teu: / hemonade
Spectru rei.

Suffitu fumigatioe.
Suffire. n. fumigare.

Pochu dicitur pffusa libria
instum ubi q q libri psumit
Sanna / e soluto dicitur: a nas-
siti fontu. In stamare ignideri
Rhinocerotia nasitas / fram
Dulenta dicitur accipit

CARBOR COGNITIVA
RVM ANIME
VIRIVM.

ET OBIE CTORVM
EARVM
DEM.